die juſtorum, & mittent illos in caminum ignis. Ideo autem loco citato ex *Matth.* 24. de ſolis electis mentio fit, quia ſolum loquitur de congregatione glorioſa, non de generali omnium tam bonorum, quam malorum. Cum enim reſurrectio tam reproborum, quam electorum ſit effectus reſurrectionis Chriſti, non eſt cur ab ea generaliter promovenda Angeli ſancti excludantur.

QUÆSTIO IV.

De tempore, modo, loco, & termino Reſurrectionis.

TEmpus, modus, & locus in quo fiet reſurrectio, & rurſus a quo termino fiet, erunt præſentis quæſtionis argumentum ex S. Th. *in Suppl. q.* 77. *&* 78.

DUBIUM I.

De tempore, quo fiet Reſurrectio.

§. I.

An futura ſit in fine Mundi.

I. DE hoc multa diximus, *q. præc. Dub.* 2. ubi oſtendimus, omnes generaliter ſurrecturos in fine mundi ſive bonos, ſive malos, ſive adultos, ſive pueros, exceptis tantum aliquibus, qui ex ſpeciali privilegio ad vitam immortalem jam ſurrexerunt: quæ huc revocanda ſunt. Modo quæremus cum S. Th. hac *q.* 77. *Suppl. a.* 1. ſpecialiter an revera ſit ad finem mundi differenda, & quare.

II. Dico ergo. Reſurrectio generalis mortuorum eſt ad finem mundi differenda. Hac veritate nihil clarius in Scripturis. Nam *Job* 14. *v.* 12. dicitur: *Homo cum dormierit, non reſurget, donec atteratur Cælum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo.* Quomodo atterendum ſit Cælum in noviſſimo die ſupra explicavimus, Item c. 19. v. 25. *Scio*, inquit Job, *Quod in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum*, Joann. 6. v. 40. de eo qui videt filium, & credit in eum dicit Chriſtus: *Et ego reſuſcitabo illum in noviſſimo die.* Et *Joann.* 11. *v.* 24. Martha de Lazaro fratre ſuo defuncto, ait: *Scio, quia reſurget in noviſſimo die.*

III. Confirmatur. Reſurrectio univerſalis non fiet, niſi quando erit meſſis omnium operum, quæ hic ſeminantur, quia nomine meſſis intelligitur tempus generalis retributionis, quando unuſquiſque metet, quod ſeminavit: *Meſſis vero conſummatio ſæculi eſt; Meſſores autem Angeli ſunt*, Matth. 13. v. 39. ergo &c. —— Accedit, quod generalis reſurrectio ad hoc eſt futura, ut omnes Chriſto Judici præſententur, ab eoque recipiant plenam in corpore, & anima retributionem: ſed adventus Chriſti ad judicium futurus eſt in fine ſæculi, *Matth.* 24. *&* 25. 1. *ad Cor.* 15. 1. *ad Theſſ.* 4. *&* 2. *ad Theſſ.* 2. ergo &c.

IV. Rationem autem congruentiæ dat S. Th. *a.* 1. citato his verbis: *Sicut Auguſtinus dicit in* 3. *de Trinit. c.* 4. Divina providentia ſtatuit, ut corpora craſſiora, & inferiora, per ſubtiliora, & potentiora quodam ordine regantur: *Et ideo tota materia corporum inferiorum ſubjacet variationi ſecundum motum cæleſtium corporum. Ergo eſſet contra ordinem, quem divina providentia ſtatuit in rebus, ſi materia inferiorum corporum ad ſtatum incorruptionis perduceretur, manente motu ſuperiorum corporum. Et quia ſecundum poſitionem fidei reſurrectio erit in vitam immortalem conformiter Chriſto, qui* Reſurgens ex mortuis jam non moritur, *ut dicitur Rom.* 6. *Ideo humanorum corporum reſurrectio, uſque ad finem mundi differetur, in quo motus cæli ceſſabit.* Deinde ſubjungit: *Et propter hoc etiam quidam Philoſophi, qui poſuerunt, motum cæli nunquam ceſſare, poſuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, ſive ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, ut Empedocles, ſive ad aliud, ut Pythagoras, qui poſuit*, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, *ut dicitur* 1. *de Anima* (text. 53.)

V. Sed primo obſtare videtur, quod Chriſtus, qui eſt caput noſtrum, non diſtulit reſurrectionem ſuam uſque ad finem mundi; ſed ſtatim triduo poſt mortem reſurrexit; ergo noſtra reſurrectio deberet poſt mortem triduo fieri, non autem ad finem mundi differri, ut omnes ſimul reſurgeremus: & ſic eſſet convenientia membrorum cum capite, quæ major eſſe debet, quam membrorum ad invicem.

VI. Reſpondeo cum S. Th. *a.* 1. præfato, neg. conſ. Convenientia enim inter caput, & membra ſtat in hoc, quod membra recipiant influentiam a capite, non autem ad invicem; *Unde reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis, ex cujus fide ſpes nobis de noſtra reſurrectione conſurgit: Non autem reſurrectio alicujus membri Chriſti eſt cauſa reſurrectionis cæterorum membrorum. Et ideo Chriſti reſurrectio debuit præcedere reſurrectionem aliorum, qui omnes ſimul reſurgere debuerunt in conſummatione ſæculorum.*

Ex quo infert ibi *ad* 2. quod licet aliqua membra ſint gratia & ſanctitate propinquiora Chriſto capiti, non inde ſequitur, quod debeant prius reſurgere, quam alia membra minus propinqua, quia nullum eorum pertingit ad rationem capitis, ut poſſit influere in reſurrectionem aliorum. Quod ſi aliquibus, ut ſupra diximus, conceſſum eſt, ut prius quam alii reſurgerent, hoc ex ſpeciali gratiæ privilegio fuit, non ex debito conformitatis ad Chriſtum. ——Qua ratione etiam dicit *ad* 3. acceleratam fuiſſe reſurrectionem veterum Patrum, non propter ipſos, ſed propter reſurrectionem Chriſti teſtificandam, ad fundandam fidem novi Teſtamenti etiam ex Veteri. Conferantur dicta ſupra.

VII. Secundo obſtare videtur. Quia poſt fidem mundi nullus erit annorum numerus: at poſt reſurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni, uſque ad reſurrectionem aliorum; ergo reſurrectio generalis non erit in fine mundi. Min. prob. *Apoc.* 20. *v.* 4. dicitur *Et vidi . . . . animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu, & propter Verbum Dei . . . . & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis. Cæteri mortuorum non vixerunt, donec conſumentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.* Ergo non omnes ſimul in fine mundi reſurgent.

VIII. Propter hunc Apocal. textum, ut notat S. Th. hic *ad* 4. ex Aug. *l.* 20. *de Civ. Dei, cap.* 7. fuerunt quidam hæretici, inter quos Cerinthus, *qui poſuerunt primam reſurrectionem futuram eſſe mortuorum, ut cum Chriſto mille annis in terra regnarent: unde vocati ſunt* Chiliaſtæ, *quaſi Millenarii.* In hanc ſententiam multi etiam primorum Eccleſiæ Patrum propenderunt. Sed cum hanc quæſtionem fuſe tractaverimus, *Tom.* 1. *in* 1. *p. q.* 2. *de Viſione Dei, dub.* 2. ubi etiam oſtendimus, quantum ab hæreſi Cerinthi, & aliorum, opinio Veterum Patrum diſtaret; ideo meo Lectore illuc amandato, in reſponſione ad præſentem objectionem cum S. Thoma me contineo.

IX. Reſpondeo ergo, neg. min. Nam mille anni, de quibus, *Apoc.* 20. Diabolus dicitur ligatus, ſignificant totum tempus, quod eſt a Chriſti morte uſque ad tempus Antichriſti. Quo tempore propterea dicitur eſſe ligatus Diabolus: *Quia Chriſtus ejus poteſtatem a ſeducendis, ac poſſidendis eis, qui fuerant liberandi, frænavit, atque cohibuit.* Ut loquitur Auguſtinus, l. 20. de Civit. Dei c. 7. *Millenarius autem numerus* (inquit S. Th.) *non ſignificat aliquem certum numerum, ſed deſignat totum tempus, quod nunc agitur, in quo nunc Sancti cum Chriſto regnant, quia numerus millenarius deſignat univerſitatem magis, quam centenarius . . . quia* decies decem *centum ſunt, &* centum decies, *mille ſunt. Et ſimiliter in Pſ.* 104. *dicitur:* Verbi quod mandavit in mille generationes, *ideſt in omnes.*

Interea vero animæ decollatorum propter Chriſtum (ideſt omnes electi, ut a parte totum intelligatur) dicuntur vivere *vita ſcilicet beata, & regnare cum Chriſto mille annis*, toto ſcilicet illo tempore, quod eſt ab illorum decollatione, ſeu morte uſque dum reſumant ſua corpora: *Et hæc eſt reſurrectio prima*, quia ſcilicet animæ, quæ ſimul cum corporibus mortuæ putabantur ab infidelibus, beatificantur, & ad meliorem ſtatum reſtituuntur. In qua reſurrectione, *qui habet partem, beatus eſt, nec ſecunda mors*, quæ eſt damnatio æterna, *habebit poteſtatem in illo; ſed erit Sacerdos Dei, & Chriſti*, ſe ipſum ſemper illi offerens, laudeſque decantans, *& regnabit cum illo mille annis*, hoc eſt toto illo tempore, quod intercedit a beata ejus morte, uſque dum palam omnibus appareat, quod ſit in corpore, & anima æternaliter victurus, quod erit in generali reſurrectione in fine ſeculoram futura.

§. II.

An tempus Reſurrectionis ſit occultum?

X. TEmpus, quo generalis mortuorum reſurrectio fiat, dicit S. Th. hac *q.* 77. *a.* 2. eſſe occultum eadem ratione, qua infra, *qu.* 88. *art.* 3. dicit occultum eſſe tempus Univerſalis Judicii. Et probat primo ex Auguſtino *lib.* 83. *Quæſtionum, q.* 58. dicente: *Ætas ultima humani generis, quæ incipit ab adventu Domini uſque ad finem ſæculi, quibus generationibus computetur, incertum eſt: ſicut etiam ſenectus, quæ eſt ultima ætas hominis, non determinatum habet tempus ſecundum menſuram aliarum, cum quandoque ſola tantum teneat poris, quantum omnes aliæ ætates.*

XI. Probat ſecundo ſic: Reſurrectionis tempus cognoſci non poteſt, nec ratione naturali, nec revelatione. Non ratione naturali: Quia cum reſurrectio non ſit futura, niſi quando motus Cæli ceſſabit, oporteret ſcire, ac numerare tempus, quo motus Cæli ceſſabit: Sed hoc naturali ratione ſciri non poteſt, cum enim motus Cæli ſit circularis, ex natura talis motus, potius arguitur, quod finem non ſit habiturus, ſed in perpetuum duraturus; ergo ratione naturali &c. —— Addo quod tam reſurrectionis, quam Judicii tempus non erit ex cauſis naturalibus, ſed ex voluntaris Dei beneplacito: ad hoc autem beneplacitum cognoſcendum naturalis ratio pertingere nequit.

XII. *Similiter per revelationem haberi non poteſt* (inquit S. Thom.) *ideo ut omnes ſint ſolliciti, & parati ad Chriſto occurrendum. Et propter hoc etiam Apoſtolis de hoc quærentibus reſpondit Chriſtus, Act.* 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. *In quo, ut Aug. dicit* 18. *de Civ. Dei c.* 53. Omnium de hac re calculantium digitos reſolvit, & quieſcere jubet: *Quod enim Apoſtolis quærentibus noluit indicare, nec aliis revelabit.* Et quod amplius eſt, *Matth.* 13. *v.* 32. ait ſe die illo, vel hora neſcire: *De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque Angeli in Cælo, neque Filius, niſi Pater.* Non quod Chriſtus etiam ut homo (ut impie blaſphemat Calvinus) hoc ignoret, ſed quia illius

illius diei, vel horæ notitiam non ſic habet, ut illam communicaret homini (de quo alibi dictum eſt) Uſus autem eſt Chriſtus tali modo loquendi, ut ab hujus Myſterii inquiſitione tum diſcipulos ſuos, tum omnes alios fideles longiſſime arceret tamquam a re, cujus ſcientiam Deus ſibi ſoli reſervavit.

XIII. Neque propterea quis imaginetur, ex Chriſti verbis, diem quidem, & horam reſurrectionis eſſe incertum, ſed tempus, ut annum, luſtrum, ſæculum poſt quod futura ſit, poſſe a nobis cognoſci. Nam *dies*, & *hora*, phraſi in ſcriptura familiari, pro tempore generaliter ſumitur. Et quamvis videatur nunc major eſſe ratio ſuſpicandi, quod tempus illud in propinquo ſit, quia ſcilicet multa evenerint, quæ prædicta ſunt eventura ante illud tempus, neſcimus tamen, an omnia ſint impleta, & eo modo, quo implenda erunt, & an illis impletis dies extrema poſt centum, ducentos, aut mille annos futura ſit. Unde qui ex illis ſignis diem extremam parum abeſſe opinati ſunt, ut Ambroſius initio *l.* 10. *ſuper Lucam. Leo, Serm.* 8. *de Jejunio decimi menſis*, Gregorius, *homil.* 1. *&* 15. *ſuper Evang. & l.* 9. *Epiſt.* 60. *ad regem Anglorum*, ut patet, falſo ſuſpicati ſunt. *Unde* (concludit S. Thom.) *omnes illi, qui tempus prædictum numerare voluerunt, hactenus falſiloqui ſunt inventi, Quidam enim ut* Aug. *dicit ibidem* (l. 18. de Civ. Dei c. 53.) *dixerunt ab Aſcenſione Domini uſque ad ultimum ejus adventum quadringentos annos poſſe compleri, alii quingentos, alii mille, quorum falſitas patet, & patebit ſimiliter eorum, qui adhuc computare non ceſſant.*

XIV. Hinc rejicienda eſt opinio, quam ſecuti fuerunt Juſtinus Martyr, *q.* 71. Irenæus, *l.* 5. *adv. hæreſ. cap. ultimo*, Lactantius, *l.* 7. *Inſt. cap.* 14. Hilarius, *in cap.* 17. *Matth.* Hieronymus, *in Michea cap.* 4. & quam ſibi olim non diſplicuiſſe dicit S. Auguſtinus, *l.* 20. *de Civ. Dei, c.* 7. qui advertentes, ſex diebus fuiſſe creationem mundi conſummatam; & advertens, quod mille anni ſunt coram Deo unus dies juxta Pſalm. 89. v. 4. *Mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna, quæ præteriit*, & 2. Petri 3. v. 8. *Unus dies apud Dominum, ſicut mille anni, & mille anni, ſicut dies unus*, intulerunt, mundi durationem ſex annorum millibus eſſe complendam; ita ut, ſicut diei ſexto ſucceſſit dies Sabbati, in quo Deus ab opere conditionis mundi quievit: ita ſexto millenario expleto, ſuccedet dies magni Sabbati, in quo Deus a mundi converſatione requieſcet. Quod præ cæteris explicat Lactantius loco relato.

XV. Rejicienda, inquam, venit propter Scripturæ textus ſupra allatos nimis aperte pronuntiantes diem noviſſimam mundi eſſe prorſus ignotam. Neque ullum fundamentum eſt aſſerendi, ſex millibus annorum, nec plus, nec minus duraturam conſervationem mundi, quia ſex diebus mundi creatio conſummata fuit. Neque enim ad dies creationis mundi reſpexerunt Pſalmiſta, & S. Petrus; ſed potius, ut obſervat S. Auguſtinus citato lib. 20. de Civ. Dei, *per mille annos* voluerunt ſignificare vel *a parte totum*, vel *omnes annos*, ſeu temporum univerſitatem, ac plenitudinem ut ſupra, §. *præcedente, num.* 9. cum S. Thom. obſervatum eſt. Ita ut ſenſus utriuſque ſit, quod in oculis, & æſtimatione Dei unus dies, & mille anni, ſeu omnia tempora non differant, quia utrumque reſpectum æternitatis, eſt ſicut punctum reſpectu temporis. Immo S. Petrus citato loco tacite oſtendit, ſe ignorare, quando ultima dies ſit futura. Nam dicentibus: *Ubi eſt promiſſio, & adventus ejus?* Reſpondet, *quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.* Deinde, *v.* 10. Subdit: *Adveniet autem dies Domini ut fur.* Quod dicit etiam Paulus 1. Theſſ. 5. v. 1. *De temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut ſcribamus vobis. Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.* Non dixiſſent autem hoc, ſi vel ſuſpicari potuiſſent, diem Domini venturum ſexto millenario completo, ſicut ſexta die completa fuit formatio mundi.

XVI. Nec etiam audiendi ſunt, qui cum Greg. *Hom.* 19. *in Evangelia*, mundo aſſignantes ætates, ſeu horas, nimirum, mane ab Adam uſque ad Noe, horam tertiam a Noe uſque ad Abraham, ſextam ab Abraham uſque ad Moyſen: Nonam a Moyſe uſque ad adventum Domini, & undecimam ab adventu Domini uſque ad finem mundi, dicunt: Scimus determinate tempus, quo priores mundi ætates, ſeu horæ in veteri Teſtamento, quod fuit figura novi, durarunt; ergo pariter ſciri poteſt tempus, quo novum Teſtamentum, quod eſt ultima ætas, ſeu hora mundi, duraturum erit; ſed novum Teſtamentum habebit terminum in fine mundi. Unde dicitur, Matth. ult. v. 20. *Ecce Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Sciri ergo poteſt determinate finis mundi, & reſurrectionis tempus.

XVII. His enim reſpondet S. Thom. *q.* 77. *Suppl. a.* 1. *ad* 3. neg. conſ. Nam *quamvis ſtatus novi Teſtamenti ſit præfiguratus per ſtatum veteris Teſtamenti, non tamen oportet, quod ſingula reſpondeant ſingulis; præcipue cum in Chriſto omnes figuræ veteris Teſtamenti fuerint completæ. Et ideo Auguſtinus* 18. *de Civit. Dei, cap.* 22. *reſpondet quibuſdam qui volebant accipere numerum perſecutionum, quas Eccleſia paſſa eſt, & paſſura ſecundum numerum plagarum Ægypti, dicens:* Ego illa re geſta in Ægypto iſtas perſecutiones prophetice ſignificatas eſſe non arbitror; quamvis ab eis, qui hoc putant, exquiſite, & ingenioſe illa ſingula his ſingulis comparata videantur, non prophetico ſpiritu, ſed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum perveniet, aliquando fallitur: *Et ſimiliter videtur eſſe de dictis Abbatis Joachim, qui per tales conjecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.* Hæc S. Thomas.

XVIII. Similiter, nec ex quo ſciamus determinate tempus quo incœpit mundus, poſſumus determinate ſcire tempus, quo incœpit mundus, poſſumus determinate ſcire tempus, quo mundus deſinet eſſe —— Nam ut bene dicit S. Th. loco allato, *ad* 1. Tempus durationis mundi pendet a menſura durationis motus Cæli: *Sed menſura durationis motus Cæli eſt ſola divina diſpoſitio, quæ eſt nobis occulta. Et ideo quantumcumque ſciamus principium ejus, finem ſcire non poſſumus.*

XIX. Dicunt alii, poſſe colligi finem mundi ex *Apoc.* 12. ubi dicitur, quod *Mulier*, per quam Eccleſia ſignificatur, habet *locum paratum a Deo*, ubi *paſcatur diebus mille ducentis ſexaginta.* Per dies autem, annos ſignificari colligitur ex c. 12. Dan. & Ezech. c. 4. v. 6. *Diem pro anno, diem inquam, pro anno dedit tibi.*

XX. Si hoc robur haberet, nempe, ſtatum Eccleſiæ duraturum ſolis mille ducentis ſexaginta diebus ſumendo dies pro annis, cum jam iſti anni elapſi ſint, Eccleſia jam defeciſſet, & finis mundi jam a quadringentis, & ultra annis adveniſſet: cum tamen mundus adhuc, & Eccleſia durent.

Reſpondeo cum S. Thom. citato, art. 2. ad 2. *Quod per mille ducentos ſexaginta dies, de quibus ſit mentio in Apoc.* 12. *ſignificatur omne tempus, in quo Eccleſia durat, & non determinatur aliquis numerus annorum: & hoc ideo quia prædicatio Chriſti ſuper quam fundatur Eccleſia, duravit tribus annis cum dimidio; quod tempus fere continet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et ſimiliter etiam numerus eorum, qui in Daniele ponitur, non eſt referendus ad numerum aliquem annorum, qui ſint uſque ad finem mundi, vel uſque ad prædicationem Antichriſti; ſed debet referri ad tempus, quo prædicabit Antichriſtus, & quo perſecutio ejus durabit* (de quo ſupra.)

XXI. Concludam igitur cum S. Auguſtino, *lib.* 18. *de Civ. Dei, c.* 53. ſic dicente: *Illam noviſſimam perſecutionem, quæ ab Antichriſto futura eſt, præſentia ſua ipſe extinguet Jeſus. Sic enim ſcriptum eſt* (2. Theſſ. 2. v. 8.) *quod* eum interficiet ſpiritu oris ſui, & evacuabit illuminatione præſentiæ ſuæ: *Hic quæri ſolet. Quando iſtud erit? Importune omnino. Si enim hoc nobis noſſe prodeſſet, a quo melius, quam ab ipſo Deo magiſtro interrogantibus diſcipulis diceretur? Non enim ſiluerunt inde apud eum; ſed a præſente quæſierunt dicentes* (Act. 1. v. 6.) Domine, ſi hoc tempore præſentaberis, & quando Regnum Iſrael? *At ille:* Non eſt (*inquit*) veſtrum ſcire tempora, quæ Pater in ſua poſuit poteſtate: *Non utique illi de hora, vel die, vel anno, ſed de tempore interrogaverunt, quando iſtud accepere reſponſum. Fruſtra igitur annos, qui huic ſæculo remanent, computare, ac definire conamur, cum hoc ſcire non eſſe noſtrum ex ore veritatis audiamus.*

XXII. Sed quæres: Sciri ne ſaltem poteſt, qua hora reſurrectio futura ſit, diurna nimirum, an nocturna?

Reſpondet S. Th. dicta q. 77. art. 3. *Quod determinata hora temporis, qua fiet reſurrectio ſciri pro certo non poteſt. Tamen ſatis probabiliter a quibuſdam dicitur, quod reſurrectio erit quaſi in crepuſculo, Sole exiſtente in Oriente, & Luna in Occidente. Quia in tali diſpoſitione Sol, & Luna creduntur eſſe creata, ut ſic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Unde de Chriſto dicitur, quod tali hora reſurrexit.*

XXIII. Nec obſtat: *Quod quando reſurrectio erit, non erit tempus, ſed finis temporis, quia in eodem inſtanti, in quo ceſſabit motus Cæli, erit reſurrectio mortuorum. Quia tamen erit ſitus ſyderum ſecundum diſpoſitionem, qua ſe habent nunc in aliqua determinata hora; ſecundum hoc dicitur reſurrectio futura tali, vel tali hora.* Ita S. Thom. ibidem *ad* 1.

XXIV. Cæterum quia iſtæ conjecturæ non convincunt: ideo *in c.* 5. 1. *ad Theſſ. Lect.* 2. merito dicit: *Incertum enim eſt, qua hora erit*, ideſt, an die, an nocte, & qua hora diei, vel noctis: *Qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.* Ait Chriſtus, Matth. 24. v. 44. & Marci 13. v. 35. *Neſcitis, quando Dominus domus veniat, ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane.*

Sed cum Scripturæ tempus Judicii modo vocent diem, modo noctem, admonent nos non temporis, ſed Myſterii. Unde S. Th. *in* 1. *ad Theſſ. c.* 5. *Lect.* 1. laudata: *Quomodo autem* (inquit) *dies dicitur venire in nocte? ſed ſciendum, quod utrumque eſt. Quia in die venit propter manifeſtationem cordium*, 1. *Cor.* 4. *v.* 5. Quoad uſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: *Sed in nocte propter incertitudinem, Matth.* 25. *v.* 6. Media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit.

Quare non recte ex iis Scripturæ locis, quæ diem Domini *noctem* vocant, colligit Lactantius, *lib.* 7. *Divin. Inſt. cap.* 19. Chriſtum media nocte venturum ad judicium. Quamvis & Chryſoſtomus, *Hom.* 79. *in Matth.* aſſentiri videatur; ſed nox dicitur, quia inopinate veniet, ſicut fur venit in nocte. Unde 1. Theſſal. 5. v. 2. *Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet: Cum enim dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus*, De hac aliqua addentur infra *Tract. de Judicio, Q.* 1. *Dub.* 2. §. 1.

D e-

DUBIUM II.

De modo, & loco Reſurrectionis.

§. I.

An Reſurrectio futura ſit in inſtanti?

I. Dico cum S. Th. q. 77. Suppl. art. 4. *Quod in reſurrectione aliquid fiet miniſterio Angelorum, & aliquid virtute divina immediate. Illud ergo quod fiet miniſterio Angelorum* (ut congregatio cinerum, quæ fieri nequit ſine motu locali) *non erit in inſtanti, ſi inſtans dicatur indiviſibile temporis: erit tamen in inſtanti, ſi inſtans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem, quod fiet virtute divina immediate, fiet ſubito, ſcilicet in termino temporis, quo Angelorum opus complebitur: Quia virtus ſuperior inferiorem ad perfectionem adducit.*

II. Idem docet, *Lect. 8. in c. 15. primæ ad Cor.* ubi ad illa verba: *In momento, in ictu oculi*, hæc dicit: *Sciendum eſt autem, quod* momentum *poteſt accipi, vel pro ipſo inſtanti temporis, quod dicitur* nunc: *vel pro aliquo tempore imperceptibili. Tamen utroque modo poteſt accipi hoc, referendo illud ad diverſa. Quia ſi nos referamus hoc ad collectionem pulverum, quæ fiet miniſterio Angelorum, tunc momentum accipitur pro tempore imperceptibili: Cum enim in collectione illorum pulverum, ſit mutatio de loco ad locum, oportet, quod ſit ibi tempus aliquod. Si autem referamus ad reunitionem corporum, & pro unione animæ, quæ omnia fient a Deo, tunc momentum accipitur pro inſtanti temporis; quia Deus in inſtanti unit animam corpori, & vivificat corpus. Poteſt etiam hoc quod dicit:* In ictu oculi, *ad utrumque referri. Quia ſi* in ictu oculi: *intelligitur tantum apertio palpebrarum, quæ fit in tempore imperceptibili, tunc refertur ad collectionem pulverum. Si vero* in ictu oculi *intelligitur ipſe ſubitus contuitus oculi, qui fit in inſtanti, tunc refertur ad unionem animæ ad corpus.* Hæc S. Thom. bene notanda. De quo videndus eſt S. Auguſt. *Sermon.* 362. (alias de diverſis 121.) qui eſt de Reſurrect. mortuorum, *cap.* 17.

III. Sed reſurrectionem non fore ſubito, ſed ſucceſſive videtur colligi ex illis verbis, Ezech. 37. v. 7. *Acceſſerunt oſſa ad oſſa: & vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant*, quæ indicant reparationem corporum præceſſiſſe tempore conjunctionem animarum; ergo ſimiliter erit in generali reſurrectione.

Reſpondet S. Thom. dicta q. 77. art. 4. ad 1. *Quod Ezechiel loquebatur populo rudi, ſicut & Moyſes. Unde ſicut Moyſes diſtinxit opera ſex dierum per dies, ut rudis populus capere poſſet, quamvis omnia ſimul ſint facta, ſecundum Auguſt.* (lib. 4. ſuper Geneſ. ad litt. cap. 34.) *ita Ezechiel diverſa, quæ in reſurrectione futura ſunt, expreſſit, quamvis omnia futura ſint in inſtanti.* Qua reſponſione S. Th. loquitur in ſententia S. Auguſtini probabiliter exiſtimantis, mundi creationem uno momento fuiſſe a Deo revera conſummatam; per ſex dies tamen diſtinctam, non naturales, ſed intelligibiles, quia nimirum cognitio Angelorum ſexies rebus a Deo ſimul creatis applicata fuit, quod per ſex dies Moyſes expreſſit, ut populo rudi ſe accommodaret. Hanc Auguſtini opinionem in venerationem tanti Doctoris problematice proponit S. Thomas, 1. *p. q. 74. art.* 2. De hoc egimus, & nos, *Tom. 1. in 1. p. Q. 3. de Opere ſex-dierum, Dub.* 1. quo lectorem remitto. Ubi ſalva reverentia S. Auguſtino debita in communiorem Patrum, & Doctorum, nec non litteræ Sacræ Scripturæ conformiorem ſententiam propendimus creationem mundi ſex diebus veris, & naturalibus, & conſequenter ſucceſſive fuiſſe peractam.

IV. Quare autem mundi creatio dierum, ac temporis ſucceſſione peracta fuerit, non ſic autem ſit peragenda reſurrectio, & mundi deſitio: non aliunde petere poſſumus diſcrimen, niſi ex voluntate, & beneplacito Dei nobis in Scripturis manifeſtato. Sicut enim quamvis ipſe potuiſſet unico momento omnia creare, & perficere, credimus tamen, de facto hoc noluiſſe facere, quia in Scriptura nobis manifeſtavit, ſpatio ſex dierum, & conſequenter ſucceſſive opus creationis abſolviſſe: Ita ab oppoſito, quamvis ſciamus, hunc ordinem tenere poſſe in mundi deſitione, credimus tamen, de facto non ſic futurum, quia in Scripturis nobis patefecit: extremam diem, & mundi exitum tamquam furem inopinate, in momento, & in ictu oculi, & non ſucceſſione ſaltem perceptibili, eſſe eventurum, ſed in inſtanti terminativo ſonitus tubæ, quomodocumque iſte ſonitus accipiatur, futuram eſſe omnium mortuorum reſurrectionem modo tamen ſupra ex S. Thoma explicato.

§. II.

De loco Generalis Reſurrectionis.

V. Senſus præſentis quæſiti eſt, an ſinguli ſurrecturi ſint in eo ipſo loco, in quo eorum corpora quoad majorem partem jacebunt, cum dies ille advenerit; An vero omnium hominum cineres undique per Angelos collectos in vallem Joſaphat eſſe deportandos, ibique omnes homines eſſe ſurrecturos. De hoc cum nihil habeamus in Scripturis, ſolum opinando diſcurremus.

VI. Dico primo. Probabile videri, unumquemque ſurrecturum in eo loco, in quo corpus ejus, vel ejus maxima pars tunc jacebit. Videtur id indicari Ezechiel. 37. v. 12. *Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, populus meus, & inducam vos in terram Iſrael, cum aperuero ſepulchra veſtra, eduxero vos de tumulis veſtris, popule meus, & dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis &c.* ubi dicit *educam vos* non cineres, aut oſſa veſtra, ſed vos jam viventes. Unde Sanctus Hieronymus, *in dictum locum* movens dubium, quomodo debeat intelligi de reſurrectione generali, cum dicatur: *Inducam vos in terram Iſrael*, ait: *Si ſicut nonnulli arbitrantur, de generali reſurrectione dicit ſermo divinus, quid neceſſe fuit ſpecialiter dici:* Et inducam vos in terram Iſrael, *cum in omni orbe terrarum reſurgere debeant mortui ex his locis, in quibus ſepulti ſunt?* Non dicit Hieronymus mortuos ex ſola valle Joſaphat ſurrecturos, ſed ex locis, in quibus ſepulti ſunt. Hoc idem ſentit Chryſoſtomus, *Homil.* 32. *in Epiſt. ad Roman.* dicens: *Cogitate, & exhorreſcite, quod ſpectaculum viſura ſit Roma, Paulum videlicet repente ex illa theca cum Petro reſurgentem, & ſublatum in occurſum Domini.* Prius ergo Petrus, & Paulus Romæ e ſepulchro reſurgent, inde rapientur in occurſum Domini. Quæ valde conſonant cum verbis ejuſdem Pauli 1. Theſſ. 4. v. 15. *Mortui qui in Chriſto ſunt reſurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis obviam Chriſto in aera:* ubi ut notat S. Thom. *Lect.* 2. non ponitur ordo reſurrectionis ad reſurrectionem, quaſi prius mortui reſurgant, deinde qui eo tempore fuerant vivi; ſed ordo reſurrectionis ad raptum; ſtatim enim qui vivi erant, una cum jam mortuis reſurgentes, ſimul cum illis rapientur obviam Chriſto.

VII. Huic opinioni favere videtur etiam illud Joan. 5. v. 28. *Omnes, qui in monumentis ſunt audient vocem filii Dei; & procedent &c.* Scilicet e monumentis jam ſuſcitati. Illud quoque Matth. 24. v. 31. *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos ejus a quatuor ventis.* Non ergo congregabunt cineres, & portabunt in vallem Joſaphat, ſed electos jam ſuſcitatos. Angeli ergo cineres undequaque diſperſos ad cujuſque ſepulchrum, vel ad locum ubi cinerum major pars erit, deportabunt, ac inde ſtatim animati reſurgent.

VIII. Dico ſecundo. Non eſt improbabile, cineres miniſterio Angelorum e monumentis, vel aliis ex locis collectos in vallem Joſaphat eſſe deportandos, ac ibi ad vitam ſurrecturos, alias ſequerentur multa incommoda. Primo. Multa enim monumenta diſperierunt, nam terra quotidie illuvionibus corroditur, quare ubi erat terra, modo erit aer, vel aqua. Secundo. Contingere poteſt, quod magna corporis alicujus pars ſit in loco diſtantiſſimo a loco judicii, & pars exigua in loco propinquo. Oporteret ergo partem hanc exiguam prius deferre ad locum diſtantiſſimum, ut ibi fiat reſurrectio, deinde ſtatim afferri ad locum judicii: & ſic multiplicare curſus, & recurſus abſque neceſſitate. Tertio. Si æquales corporis partes ſint in diverſis locis, non eſt major ratio, cur reſurrectio fiat in uno loco prius, quam in alio; in nullo ergo illorum congruenter fiet, ſed potius in loco generaliter omnibus deſtinato. Quarto. Si contingat aliqua corpora in aerem eſſe converſa, quis non videat incongruum eſſe in media aeris regione ſuſcitari? Quinto. Si corpora etiam Sanctorum jacuerint in profundo mari, aut in locis immundiſſimis, non deceret eas ibi ſuſcitari. Ergo videtur ſuſcitatio ſimul facienda in uno loco, & modo ſolemniori, ut efficacitas virtutis Chriſti magis appareat.

Ad teſtimonia vero ſupra allata dici poſſet, ea loqui de monumentis, ac ſepulchris ad modum communem intelligendi accommodate: præſertim cum in monumentis creberrimi tunc erunt cineres, ex quibus tunc extrahentur. Et ideo cum plures ſint pulveres ex illis tunc extrahendi, merito dici poteſt, quod ex monumentis reſurgent, quia inde extrahentur ad reſurrectionem. Utramque opinionem problematice propoſui. Quia cum pro neutra fundamenta me moventia reperiam, ſatius duxi quæſtionem in medio relinquere.

DUBIUM III.

An terminus a quo Reſurrectionis ſit Mors?

§. I.

An omnes omnino homines ſint morituri?

I. Mortem eſſe terminum a quo reſurrectionis, idem eſt, ac reſurrectionem eſſe a privatione vitæ per mortem reſumptionem vitæ; ſeu reſurrectionem ſupponere in eo, qui reſurgit, privationem vitæ. Licet ex dictis ſupra non videatur amplius de hoc dubitationi locus; maxime cum ſtatuerimus in generali totius mundi conflagratione omnes homines tunc viventes fore abſumendos, & inde ſtatim reſurrecturos: Et etiam cum ſtatuerimus generali lege omnes homines reſurrecturos ad vitam in fine mundi, nemo autem reſurgit, niſi prius cecidit. Quia tamen quæſtionem hanc S. Thom. *q.* 78. *Suppl. art.* 1. ſpecialiter tractat; ideo cum illo

II. Dico. Omnes homines, qui reſurgent prius erunt morituri: ideoque terminus *a quo* reſurrectionis erit mors. Id probo ex Scriptura. Tum Pſalm. 88. v. 49. *Quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem?* Tum Job 30. v. 32. *Scio, quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi.* Heb. 9. v. 27. *Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium.* Tum Rom. 5. v. 12. *In omnes homines mors pertranſit, in quo omnes peccaverunt.*

III. Id

III. Id etiam inductione probatur. Nam quotquot homines, qui a mundi initio fuerunt, mortui ſunt, quamvis ſanctiſſimi, & a morte vel jam ſurrexerunt, vel demum reſurgent. Chriſtus ipſe, qui ad delendum peccatum homo factus eſt, mortem ſubiit, & a morte reſurrexit. B. Virgo ejus mater mortua eſt, & poſt mortem, ut credit Eccleſia, reſurrexit. Elias, & Henoch, qui nondum mortui ſunt, ſub Antichriſto morientur, ut diximus, deinde a morte reſurgent.

IV. Quapropter S. Thom. *art. 1. citato*, ait: *Securior eſt hæc & communior opinio, quod omnes morientur, & a morte reſurgent. Et hoc propter tria. Primo. Quia magis concordat divinæ juſtitiæ, quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnavit, ut omnes, qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per conſequens mortis debitores eſſent. Secundo. Quia magis concordat divinæ Scripturæ, quæ omnium futuram reſurrectionem prædicit. Reſurrectio autem proprie non eſt, niſi* ejus, quod recidit, & diſſolutum eſt, *ut Damaſcenus dicit* (lib. 4. fid. Orth. c. ult.) *Tertio. Quia magis concordat ordini naturæ, in quo invenimus, quod id quod corruptum, & vitiatum eſt, in ſuam novitatem non reducitur, niſi corruptione mediante; ſicut acetum non fit vinum, niſi aceto corrupto, & in humorem vitis tranſeunte. Unde cum natura humana in defectum neceſſitatis moriendi devenerit, non erit reditus ad immortalitatem, niſi mediante morte. Convenit etiam ordini naturæ propter aliam rationem: quia ut in 8. Phyſic.* (text. 1.) *dicitur, motus Cæli eſt*, ut vita quædam natura omnibus exiſtentibus: ſicut etiam motus cordis totius corporis vita quædam eſt: *Unde ſicut ceſſante motu cordis, omnia membra mortificantur; ita ceſſante motu cæli non poteſt aliquid vivum remanere illa vita, quæ ex influentia illius motus conſervabatur. Talis autem vita eſt, quam nunc degimus. Unde oportet, quod ex hac vita diſcedant, qui poſt motum cæli quieſcentem victuri ſunt.* Ita S. Thomas, qui idem ſentit, 1. 2. *q.* 81. *art.* 3. *ad* 1. & *q.* 4. *de malo, art.* 6. *ad* 1. In eamdem ſententiam propendit Auguſt. *lib.* 20. *de Civ. Dei, c.* 29. ubi hæc fuſe pertractat, ut infra dicetur.

§. II.

Rationes pro contraria opinione.

V. An morituri ſint illi, qui vivi reperientur in adventu Judicis quæſtio eſt, quæ veterum torſit ingenia. Huic occaſionem dedit Paulus. Tum 1. *ad Corinth.* 15. *verſ.* 51. ubi cum vulgata noſtra legat: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur*, Græci codices habent: *Non omnes quidem dormiemus, omnes tamen immutabimur.* Ubi cum loquatur in prima perſona: *Non omnes dormiemus*, de ſolis juſtis loqui videtur, qui nimirum, etſi non dormient per mortem: immutabuntur tamen per gloriam in adventu Judicis. Unde verſ. 52. *Mortui* (inquit) *reſurgent incorrupti, & nos immutabimur*; ergo quidam immutabuntur, qui non reſurgent.

Tum 1. *ad Theſſal.* 4. *v.* 15. ubi cum dixiſſet, quod ad vocem Archangeli, & ſonum tubæ *mortui, qui in Chriſto ſunt reſurgent primi*, adjecit, *deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis obviam Chriſto in aera*: quibus videtur affirmare, quod mortui qui in Chriſto dormierunt primum reſurgent, ac proinde quod juſti, qui reperientur vivi, in quorum perſona loquitur, ſimul cum illis jam a morte excitatis, immediate rapientur adhuc viventes ad glorioſam ſocietatem, & regnum Chriſti.

VI. Reſpondeo ad locum Pauli ex 1. *ad Corinth.* 15. concedendo quidem, in aliquibus codicibus Græcis legi, *non omnes dormiemus*: ſed non in omnibus (ut teſtatur S. Hieronymus, *Epiſt.* (olim 152.) *ad Minervium, & Alexandrum*) ſed in nonnullis tantum, quibus cum etiam contraria ſit lectio vulgatæ, cui ſtandum eſt ex decreto Tridentini: *Quamobrem* (inquit ex Didymo Hieronymus) *ita legendum eſt: omnes* quidem reſurgemus (ſeu dormiemus, ut ipſe ait) non autem omnes immutabimur: *Si enim in Adam omnes moriuntur, & in morte dormitio eſt, & omnes ergo dormiemus, ſive moriemur. Dormit autem juxta idioma ſcripturarum, qui mortuus eſt ſpe reſurrectionis futuræ. Omniſque qui dormit, utique expergiſcitur: ſi tamen non ſubita vis mortis eum oppreſſerit, & mors ſomno fuerit copulata. Cumque omnes ita dormierint lege naturæ, ſoli Sancti, & corpore, & anima in melius mutabuntur: ita ut incorruptio omnium reſurgentium ſit: Gloria autem atque mutatio proprie Sanctorum.*

VII. Neque per hoc quod loquatur in prima perſona, ſequitur, Paulum loqui de ſola reſurrectione bonorum, nam etiam in prima perſona loquitur 2. *ad Corinth.* 5. *v.* 10. dum ait: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti &c.* Et ad Roman. 14. v. 10. *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti.* Et tamen hic bonos, & malos comprehendit.

Quamquam ſi velimus Paulum loqui de ſola reſurrectione bonorum, poſſumus eum exponere hoc modo, quod omnes electi, qui prius dormierant excitabuntur a ſomno mortis: non omnes tamen immutabuntur, ſed ſoli illi qui invenientur vivi, quia hi duas immutationes habebunt, unam a vita ad mortem corporalem, & a ſubita, ac breviſſima morte ad vitam iterum per reſurrectionem glorioſam.

VIII. Hinc admiſſa etiam quorumdam Græcorum lectione non omnes dormiemus &c. dici poterit, quod in ea ſententia *dormire* ſignificat amplius, quam *mori*. Sicut enim dormire ſomno naturali ſignificat continuationem quietis, & ſomni per aliquod tempus: unde qui ad momentum clauderet oculos, & ſtatim evigilaret, iſte non diceretur corporaliter dormire: ita qui tunc vivi morientur, & ſtatim reſurgent, non dicentur dormire ſomno mortis. Unde dicitur: *Non omnes dormiemus:* non autem *non omnes moriemur.*

IX. Ad ſecundum Pauli locum, reſpondeo cum Sancto Auguſtino, *lib.* 20. *de Civit. Dei, cap.* 20. Etiam illos, qui vivi reperientur, qui ab Apoſtolo dicuntur rapiendi obviam Chriſto, eſſe morituros. Morientur autem, vel in ipſo raptu, ut vult Auguſtinus, vel immediate ante raptum per univerſalem mundi conflagrationem, de qua ſupra. Alias ut obſervat Sanctus Hieronymus, *Epiſtola* citata *ad Minervium*, erraſſet Paulus ſi proferendo illa verba: *Et nos qui vivimus*, exiſtimaſſet, ſe in fine mundi fore vivum nec moriturum. Sicut ergo Paulus ſciebat ſe moriturum, ita & alios omnes morituros fore credebat. Unde concludit Auguſtinus: *Si ergo Sanctos, qui reperientur Chriſto veniente viventes, eique obviam rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros, & ad eadem mox immortalia redituros, nullam in verbis Apoſtoli patiemur anguſtiam. . . . quia nec illi per immortalitatem vivificabuntur, niſi quamlibet paululum tamen ante moriantur: ac per hoc, & a reſurrectione non erunt alieni, quam dormitio præcedit, quamvis breviſſima, non tamen nulla.*

X. Sed objicies, eumdem S. Doctorem, *l.* 2. *de peccatorum meritis, c.* 31. oppoſitum ſentire, ait enim: *Hoc quibuſdam in fine largietur, ut mortem iſtam repentina commutatione non ſentiant, ſed ſimul cum reſurgentibus rapiantur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino vivant.*

At ſe ibi opinative tantum, non aſſertive fuiſſe locutum, teſtatur idem S. Doctor, *lib.* 2. *Retract. c.* 33. his verbis: *In ſecundo libro* (de peccat. meritis) *quodam loco*, hoc quibuſdam, *inquam*, in fine largietur ut mortem repentina commutatione non ſentiant: *Servans locum diligentiori de hac re inquiſitioni: Aut enim non morientur; aut de vita iſta in mortem, & de morte in æternam vitam celerrima commutatione tamquam in ictu oculi tranſeundo, mortem non ſentient.* Epiſtola quoque 193. ad Mercatorem, c. 4. indicat, ſe in quæſtione hac, an qui vivi juſti invenientur in fine mundi morituri ſint, adhuc fluctuare pro utraque parte. Quibus patet, quod Auguſtini tempore quæſtio hæc erat in utramque partem diſputabilis, quod fatetur etiam S. Thomas, 1. 2. *q.* 81. *art.* 3. *ad* 1. *q.* 4. *de malo, art.* 6. *ad* 1.

XI. Communiorem tamen eſſe Eccleſiæ ſententiam, quæ quod omnes ſint morituri aſſerit, tum, *Lect.* 8. *in c.* 15. 1. *ad Corinth.* dicens: *Licet hæc littera*, ſcilicet, non omnes moriemur, &c. *non ſit contra fidem: tamen Eccleſia magis acceptat primam, ſcilicet, quod omnes moriemur, ſive reſurgemus.* Et *Lect.* 2. *in cap.* 4. 1. *ad Theſſal.* ubi ſuam ſententiam explicans: *Dicendum* (inquit) *quod aliqui invenientur vivi in tempore illo, quo Chriſtus veniet ad judicium, ſed in illo momento temporis morientur, & ſtatim reſurgent. Et ideo propter modicam interpolationem reputantur viventes.* Sed quia aliqui volebant, prius reſurrecturos, qui jam erant mortui, deinde cum vivis rapiendos, & hos in raptu morituros (quod Auguſtinus, *lib.* 20. *de Civ. Dei, cap.* 20. citato aſſeruiſſe viſus eſt) Reſpondet S. Thomas *Et ideo aliter videtur dicendum, quod omnes morientur, & omnes reſurgent, & quod ſimul: nec Apoſtolus dicit hic, quod illi prius reſurgent, quam iſti, ſed quod illi prius reſurgent, quam iſti occurrant: Apoſtolus enim non ponit ordinem reſurrectionis ad reſurectionem, ſed ordinem ad raptum, vel ad occurrentiam. Nam primo veniente Domino morientur, qui invenientur vivi: & tunc ſtatim cum illis qui prius mortui fuerant reſurgentes rapientur in nubibus &c. Ut Apoſtolus hic dicit. Eſt autem hæc inter bonos, & malos differentia; quia mali remanebunt in terra, quam dilexerunt, boni rapientur ad Chriſtum, quem quæſierunt:* Hæc Sanctus Thomas. Quibus Sancti Pauli mentem mire exponit. Sed hæc ſatis.

XII. Objiicitur ſecundo. Ex Scriptura, & Symbolo habemus, quod Chriſtus venturus ſit *judicare vivos, & mortuos*; ergo aliqui ex judicandis erunt vivi.

Reſpondet S. Thom. hac quæſt. 78. art. 1. ad 1. *Quod diſtinctio illa mortuorum, & vivorum non eſt referenda ad ipſum judicii tempus, neque ad totum tempus præteritum; quia omnes judicandi aliquo tempore fuerunt vivi, & aliquo tempore mortui: ſed ad illud tempus determinatum quod immediate judicium præcedet, quando ſcilicet judicii ſigna incipient apparere.* Sic, ut ait quæſt. 74. art. 7. ad 3. *Illi dicuntur vivi reperiri, qui uſque ad tempus conflagrationis vivent in corpore.* Totum enim tempus generalis conflagrationis, & ſubſequentium ſignorum ſub die Domini comprehenditur.

XIII. Objicitur tertio. *Henoch tranſlatus eſt, ne videret mortem*, Hebr. 11. verſ. 5. quem ſine morte eſſe glorificatum tradit Hieronymus, *Epiſtola* 152. *ad Minervium*, ubi ſcribit, Henoch, & Eliam *mortis neceſſitate ſuperata, ita, ut erant in corporibus, ad cæleſtia regna eſſe tranſlatos, & mutatis, glorificatiſque corporibus eſſe cum Chriſto.*

Rurſus. De Beſtia, & Pſeudopropheta, ideſt de Antichriſto, & ejus miniſtro dicitur, *Apoc.* 19. *v.* 20. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis, & *Num.* 16. *v.* 33. Dathan, & Abiron: *Deſcenderunt vivi in infernum.*

XIV. Reſpondeo ad primum. Jam oſtenſum a nobis fuiſſe ex *Apoc.* 11. Henoch, & Eliam occidendos fore ab Antichriſto, & poſt triduum ſurrecturos, & aſcenſuros in Cælum in nube. Nec contrarium ſentit Hieronymus. Nam verba relata non ſunt Hieronymi, ſed Theodori Heracleotæ, & Apollinarii, qui ambo dicebant, quoſdam non eſſe morituros. Quænam vero fuerit Hieronymi mens ſatis apparet ex ſupra dictis in reſponſione ad primam objectionem.

Ad ſe-

Ad ſecundum. Jam diximus ſupra Antichriſtum eſſe occidendum a Chriſto *Spiritu oris ſui*, ut dicit Paulus, 2. *ad Theſſal.* 2. *verſ.* 8. Juſſu ergo Chriſti vivus abſorbebitur a terra, ſed ea iterum occludente, vel flamma ignis inde erumpente occidetur, antequam perveniat ad infernum; quo modo Dathan, & Abyron vivi deſcenderunt, ſed non pervenerunt vivi ad infernum. Quis enim a communi mortis lege eximat impios, a qua nemo ſanctiſſimus exemptus fuit, nec Chriſtus ipſe eximi voluit?

§. III.

An omnium Reſurrectio futura ſit ex Cineribus.

XV. RESpondeo affirmative cum S. Thoma dicta *quæſt.* 78. *artic.* 2. Primo. Quia ex ſupradictis ante univerſalem reſurrectionem erit totius mundi conflagratio, quæ omnia, etiam homines tunc viventes comburet, & in cineres reſolvet. —— Secundo. Quia ut dicit S. Th. loco allato: *Eiſdem rationibus, quibus oſtenſum eſt, omnes a morte reſurgere, eſt etiam oſtendendum, quod omnes reſurgent a cineribus in communi reſurrectione, niſi aliquibus ex ſpeciali privilegio gratiæ ſit indultum contrarium, ſicut & reſurrectionis acceleratio. Scriptura enim Sacra ſicut reſurrectionem prænuntiat, ita, & corporum reformationem, Philipp.* 3. *Et ideo oportet quod ſicut omnes moriuntur, ad hoc ut reſurgere poſſint: ita omnium corpora diſſolvantur, ad hoc, quod omnium corpora reformari poſſint. Sicut enim in pœnam hominis mors a divina juſtitia eſt inflicta: ita & corporis reſolutio, ut patet Geneſ.* 3. Terra es, & in terram ibis. *Similiter etiam ordo naturæ exigit, ut non ſolum animæ, & corporis conjunctio ſolvatur, ſed etiam elementorum commixtio: ſicut etiam acetum non poteſt in vini qualitatem reduci, niſi prius facta reſolutione in materiam præjacentem. Ipſa enim elementorum commixtio ex motu Cœli cauſatur, & conſervatur, quo ceſſante omnia mixta in pura elementa reſolventur.*

XVI. Notat autem S. Doctor ibi ad 2. *Quod per cineres intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent humano corpore reſoluto, duplici ratione. Primo. Quia communis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres reſervare* unde ſepulchra, ſeu cinerum loca vocabantur buſta) *Unde inolevit modus loquendi, ut ea, in quæ corpus humanum reſolvitur, cineres dicantur. Secundo propter cauſam reſolutionis, quæ eſt incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus eſt infectum. Unde ad purgationem hujuſmodi infectionis, oportet uſque ad prima componentia corpus humanum reſolvi: quod autem per incendium reſolvitur, dicitur in cineres reſolvi.*

Addi poteſt, quod homo ex terra, & pulvere eſt formatus, mortiſque ſententiam accepit, quod in pulverem rediret: cineribus autem, & pulveribus magna affinitas eſt. Ideo cinerum nomen pro pulvere, & terra, in quæ humanum corpus reſolvitur, uſurpatur: ſed maxime in cineres reſoluta erunt corpora ante reſurrectionem ob generalem conflagrationem.

XVII. Neque obſtat, quod reſurrectio Chriſti ſit exemplar reſurrectionis noſtræ: quæ tamen non fuit ex cineribus. —— Nam reſpondet S. Th. ibi ad 1. *Quod reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis quoad terminum* ad quem, *non autem quoad terminum* a quo.

XVIII. Quærit S. Th. ibidem, *art.* 3. An pulveres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis conjungetur.

Reſpondet, quod in cineribus illis nulla eſt inclinatio naturalis ad reſurrectionem, ſed ſolum ex ordine divinæ providentiæ, quæ ſtatuit, illos cineres iterum animæ conjungi: cum enim partes illæ, quæ corpus humanum olim componebant reſolutæ ſint, vel in elementa, vel in partes animalium, aut in quodcumque aliud, nulla manet inclinatio naturalis in eis ad animam rationalem. —— Neque eſt ſimile de anima ſeparata a corpore (ut ait ibi *ad* 2.) Nam hæc manet in eadem natura, quam habebat cum corpori eſſet unita, quod corpori non contingit.

QUÆSTIO V.

De Conditionibus Reſurgentium.

STatutis iis, quæ de reſurrectione tractari ſolent, tranſeamus ad homines, qui reſurgent, nimirum quærentes, an ſinguli iidem numero reſurgent; qui prius cum iiſdem partibus, an cum integritate &c. cum S. Th. *q.* 79. & 80. *Suppl.*

DUBIUM I.

Utrum Anima idem numero Corpus reſumet in Reſurrectione.

§. I.

Referuntur Errores.

I. SAnctus Thomas, *q.* 79. *art.* 1. dicit in hoc erraſſe quoſdam Philoſophos, & etiam hæreticos. Philoſophos quidem. Nam ex iis, qui ponebant, animam iterato corpori conjungi, quidam errabant quantum ad modum conjunctionis: Nam ponebant: *Corpori iterum conjungi naturaliter animam ſeparatam per viam generationis.* Quidam vero errabant quantum ad corpus, cui conjungebatur. *Quia ponebant, quod ſecunda conjunctio non erat ad idem corpus numero, quod per mortem depoſitum eſt, ſed ad aliud, quandoque autem diverſum. Ad diverſum quidem, quando anima in corpore exiſtens præter rationis ordinem vitam duxerat: unde tranſibat poſt mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cujus moribus vivendo ſe conformavit; ſicut in corpus Canis propter luxuriam, in corpus Leonis propter rapinam, & violentiam, & ſic de aliis. Sed in corpus ejuſdem ſpeciei, quando anima bene in corpore vivens, poſt mortem aliqua felicitate perfuncta, poſt aliqua ſecula incipiebat ad corpus velle redire: & ſic iterum corpori conjungebatur humano.* Hunc errorem, qui olim Pythagoricorum fuit, renovarunt Albanenſes, & Albigenſes hæretici teſte Prateolo.

Sed hæc opinio (proſequitur S. Th.) *ex duabus radicibus falſis venit: Quarum prima eſt quia dicebant, quod anima non conjungitur corpori eſſentialiter, ſicut forma materiæ, ſed ſolum accidentaliter, ſicut motor mobili, aut ſicut homo veſtimento: & ideo ponere poterant, quod anima præexiſtebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum quod diverſis corporibus uniretur. Secunda eſt, quia ponebant, intellectum non differre a ſenſu, niſi accidentaliter, ut ſcilicet homo diceretur intellectum habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem vis ſenſitiva amplius viget. Unde poterant ponere, quod anima hominis in corpus animalis bruti tranſiret; præcipue facta immutatione animæ humanæ ob brutales effectus. Sed illæ duæ prædictæ radices deſtruuntur a Philoſopho in Lib.* 2. *de Anima, text.* 4. *Quibus deſtructis patet falſitas prædictæ poſitionis. Et ſimili modo deſtruuntur errores quorumdam hæreticorum* (Albanenſium, & Albigenſium ut ſupra) *quorum quidam in prædictas opiniones inciderunt.*

Quidam autem poſuerunt, animas iterato conjungi corporibus cœleſtibus, vel etiam corporalibus in modum venti ſubtilibus, ut Gregorius l. 14. Moral. c. 29. modo 56. *de quodam Epiſcopo Conſtantinopolitano* (Eutychio nomine) *narrat exponens illud Job* 19. Et in carne mea videbo Deum &c.

Veritas tamen catholica eſt, ac ſemper fuit, animam in reſurrectione idem numero corpus, quod prius, reſumpturam.

§. II.

Veritas Catholica.

II. DIco. Anima in reſurrectione idem numero corpus reſumet conſtans iiſdem carne, pelle, oſſibus, & nervis. Probo primo ratione S. Thomæ. Nam contrarium aſſerere eſt veritatem reſurrectionis negare. *Non enim reſurrectio dici poteſt, niſi anima ad idem corpus redeat, quia reſurrectio eſt iterata ſurrectio. Ejuſdem autem eſt ſurgere, & cadere. Unde reſurrectio magis reſpicit corpus, quod poſt mortem cadit, quam animam, quæ poſt mortem vivit; ergo ſi non eſt idem corpus quod anima reſumit, nec dicetur reſurrectio, ſed magis novi corporis aſſumptio.*

Et S. Gregorius citato loco contra Eutychium: *Si enim* (inquit) *poſt reſurrectionem corpus palpabile non erit, profecto alius ſurgit, quam moritur, quod dictu nefas eſt credere, quia ego morior, & alius reſurgat: Unde, quæſo te, beate Job: Subjunge quæ ſentis, & hujus nobis quæſtionis ſcrupulum tolle ... Si enim, ſicut quidam errorum ſequaces arbitrantur, poſt reſurrectionem corpus palpabile non erit, ſed indiviſibilis corporis ſubtilitas caro vocabitur, quamvis ſubſtantia carnis non ſit, profecto alius eſt, qui moritur, & alius eſt, qui reſurgit. Sed Beatus Job hanc eis ſententiam veridica voce deſtruit, qui ait:* Et in carne mea videbo Deum ... Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius.

III. Hoc idem teſtatur Paulus, 1. *Cor.* 15. *v.* 53. dicens: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Si autem idem numero corpus non reſumeretur ab anima, non eſſet hoc corruptibile, quod indueret incorruptionem, ſed aliud. Deinde ſubjungit Paulus: *Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria; Ubi eſt mors victoria tua?* Si autem corpus immortale eſſet aliud ab eo, quod ipſa occidit, adhuc poſſet mors decantare victoriam ſuam, quia corpus mortale, quod ipſa occiderat, nunquam reſurgeret.

IV. Hoc idem reſurrectio Chriſti, quæ eſt exemplar noſtræ, teſtatur. In ea enim, Chriſti anima idem corpus quod fuerat crucifixum palpabile, carnem, & oſſa habens reſumpſit. Conſtat hoc ex *Luca* 24. *verſ.* 39. ubi cum apparuiſſet diſcipulis, & eis exiſtimantibus, ſe *ſpiritum videre*, ideſt corpus aereum, dixit eis: *videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum: palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Et Jo. 20. v. 27. in teſtimonium ſe habere idem corpus quod antea, dixit Thomæ: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & mitte in latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Lucæ etiam 24. verſ. 4. *Oſtendit eis manus, & pedes*, & adhuc diſcipulis non credentibus, coram ipſis manducavit. Vel ergo Chriſtus decepit diſcipulos dum perſuadebat eis, ſe illud corpus habere, quod fuerat cruci affixum, ſi vere illud non habebat, quod credere nefas eſt, vel illud revera habuit.

V. Hoc argumento S. Gregorius loco citato Eutychium perſtringebat dicens: *Si enim non hoc habuiſſe aſtruitur, quod oſtendit: unde fides diſcipulis ejus confirmata eſt, inde noſtra deſtruitur.* Sed quia reponebat Eutychius: *Corpus palpabile habuit, quod oſtendit: ſed poſt confirmata corda palpantium omne illud in Domino, quod palpari potuit, in ſubtilitatem aliquam eſt redactum.* Reſpondebat S. Gregorius. *Scriptum eſt:* Chriſtus

ſtus reſurgens a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur: *Si quid ergo in ejus corpore poſt reſurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli ſententiam, poſt reſurrectionem Domini rediit in mortem.* Non enim corpus illud de palpabili, & carneo in ſubtile, & aereum redigi poterat abſque ejus corruptione, quæ in corpore humano mors dicitur.

VI. Concludit igitur inferius ibi, *c.* 30. modo 57. S. Gregorius: *Nos igitur beati Job fidem ſequentes, & Redemptoris noſtri poſt reſurrectionem corpus palpabile veraciter credentes, fatemur, carnem noſtram poſt reſurrectionem futuram, & eamdem, & diverſam: eamdem per naturam, diverſam per gloriam: eamdem per veritatem, diverſam per potentiam. Erit itaque ſubtilis, quia & incorruptibilis. Erit palpabilis, quia non amittet eſſentiam veracis naturæ.* Hæc S. Gregorius.

VII. Hanc veritatem antea propugnaverat S. Hieronymus, *Ep.* 61. modo 38. *ad Pammachium* contra errores Joannis Hieroſolymitani: ex cujus Doctrina hoc formo ratiocinium: Reſurrectio ad hoc erit; ut quiſque retributionem accipiat, etiam in corpore, ſecundum ea quæ in corpore geſſit, ſive bene, ſive male; ſed ſi non reſurgeret cum corpore eodem, quod in hac vita habuit, ſecundum unum corpus bene, vel male egiſſet, & aliud eſſet corpus, quod præmiaretur, vel puniretur; ergo &c. *Neque enim fas eſt* (inquit Hieron.) *ut in aliis corporibus animæ peccaverint, in aliis torqueantur; nec juſti judicis alia corpora pro Chriſto ſanguinem fundere, & alia coronari.* Quod nec Origenes, nec Joannes Jeroſ. quos impugnabat, negabant.

VIII. Quia tamen fatebantur quidem, idem corpus ſurrecturum, ſed carnem reticebant, volentes, corpus poſt reſurrectionem, non fore amplius carneum, ſed aereum, ſic Joannem redarguit S. Hieronymus: *Quare non carnem potius nominas, ut corpus ſignificet, & indifferenter nunc carnem, nunc corpus, ne corpus in carne, & caro in corpore demonſtretur? Sed mihi crede, non eſt ſimplex ſilentium tuum. Alia enim carnis, alia corporis definitio eſt: omnis caro eſt corpus, non omne corpus eſt caro. Caro eſt proprie, quæ ſanguine, venis, oſſibus, nervisque conſtringitur.* Et poſt multa: *Hæc eſt vera reſurrectionis confeſſio, quæ ſic gloriam carni tribuit, ut non auferat veritatem. Quod vero dicit Apoſtolus,* Corruptibile hoc, & mortale, *hoc ipſum corpus, ideſt carnem, quæ tunc videbatur, oſtendit. Quod autem copulat,* inducere incorruptionem, & immortalitatem, *illud indumentum, ideſt, veſtimentum, non dicit corpus abolere, quod ornat in gloria: ſed quod ante inglorium fuit, efficere glorioſum, ut mortalitatis, & infirmitatis viliore veſte depoſita, immortalitatis auro, & ut ita dicam firmitatis, atque virtutis beatitudine induamur, volentes, non ſpoliari carne, ſed ſuperveſtiri in gloria, & domicilium noſtrum quod de Cœlo eſt, ſuperindui deſiderantes, ut devoretur mortale a vita. Certe nemo ſuperinduitur, niſi qui ante veſtitus eſt. Sic & Dominus noſter transfiguratus eſt in gloria, non ut manus, ac pedes, cæteraque membra perderet, & ſubito in rotunditate, vel Solis, vel ſphæræ volveretur; ſed eadem membra Solis fulgore rutilantia Apoſtolorum oculos perſtringerent &c.* Hæc & alia erudite Hieronymus. Eadem ſentit Auguſtinus infra referendus, & poſt ipſum omnes Patres, & Doctores idem confirmant.

§. III.

Contraria ſolvuntur.

IX. OBjiciebat primo Eutychius pro ſuo errore tuendo illud Pauli, 1. Cor. 15. v. 50. *Caro, & ſanguis Regnum Dei poſſidere non poſſunt.*

Item, v. 37. *Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granum.* Et v. 44. *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale ... ſecundus homo de Cœlo cœleſtis ... & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.*

X. Reſpondet ad primum textum S. Gregorius *l.* 14. *Moral. cap.* 19. modo 56. Quod Apoſtolus ibi *Carnem vult ſecundum culpam intelligi, non carnem ſecundum materiam. Unde & mox, quia carnem ſecundum culpam diceret, oſtendit ſubdens:* Neque corruptio in corruptelam poſſidebit. *In illa ergo cœleſtis Regni gloria caro ſecundum naturam erit, ſed ſecundum paſſionum deſideria non erit.* Eodem modo Paulum exponit S. Th. 3. *p. q.* 5. *art.* 2. *ad* 2. dicens: *Caro, & ſanguis non accipiuntur ibi pro ſubſtantia carnis, & ſanguinis, ſed pro corruptione carnis, & ſanguinis.*

Ad ſecundum textum reſpondet S. Gregorius *ibi*; Quod *Apoſtolus dicens:* Non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, *hoc inſinuat, quod videmus: quia granum cum culmo, & foliis naſcitur, quod ſine culmo, & foliis ſeminatur. Ille itaque in augmento gloriæ reſurrectionis, non dixit, grano ſeminis deeſſe quod erat, ſed adeſſe quod non erat. Iſte autem dum verum corpus reſurgere denegat, nequaquam dicit adeſſe, quod deerat, ſed deeſſe, quod erat.*

Sed quia poteſt quis inſtare. Granum, quod ſeminatur non eſt idem numero cum grano, quod naſcitur; ergo neque corpus, quod moritur erit idem numero cum corpore, quod reſurget. —— Reſpondet S. Th. q. 79. Suppl. art. 1. ad 1. *Quod ſimilitudo non currit per omnia, ſed quantum ad aliquid. In ſeminatione enim grani granum ſeminatum, & natum non eſt idem numero, nec eodem modo habens; cum primo ſeminatum fuerit abſque folliculis, cum quibus tamen naſcitur. Corpus autem reſurgens erit idem numero, ſed alio modo ſe habens; quia fuit mortale, & ſurget in immortalitate.*

Ad tertium textum dico, ſeminari corpus *animale*, quia ad ſui conſervationem eget alimentis, & aliis, quibus cætera animalia egent, & ſuſtentatur actionibus animæ, quæ ipſum vegetant: Surget autem corpus *Spiritale*; quia ſolus ſpiritus ei ſufficiet ad felicem, ac perpetuam vitam, & ad omnes actiones abſque alimentis. —— Sic etiam dicimur futuri *Cœleſtes*, quia ſecundum gloriam, & immortalitatem, qua donati erimus, qualitates corporibus cœleſtibus congruas conſequemur. Et hac ratione dicit Chriſtus, *Lucæ* 20. *verſic.* 36. quod erimus etiam *æquales Angelis*, non ſecundum naturam, ſed ſecundum gloriam, non nubentes, nec nuptui tradentes, nec cibo, aut potu egentes.

Dici etiam poteſt (& forte propius menti Apoſtoli) cum S. Thom. *Lect.* 7. *in cap.* 15. 1. *ad Corinth.* Corpus dici *animale* ſecundum naturam, quam accepit ab Adam: dici autem *ſpirituale* ſecundum vitam ſpiritualem gratiæ, quam accipit a Chriſto: & ſic quatenus ex Adam naſcitur mortale &c. dicitur *animale*, quatenus vero ex Chriſto reſurget immortale &c. erit *ſpirituale*. Unde, *verſ.* 45. ſubdit, *Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.*

XI. Objicitur ſecundo ex Patribus. Cyrillus Hieroſol. Catech. 18. *Qui eſt juſtus* (inquit) *corpus accipiet cœleſte, ut poſſit cum Angelis digne converſari.*

Hieronymus, *in cap.* 5. *ad Epheſ.* dixit, quod corpora *redigentur in animas.*

S. Auguſtinus variis in locis affirmat, nos in reſurrectione habituros Angelica, & Cœleſtia corpora, ut *l.* 83. *qu.* 47. *l. de fide, & Symbolo, c.* 10. *l. de Agone Chriſtiano, c.* 12.

XII. Reſpondeo, Cyrillum vocare corpus cœleſte, non ſecundum naturam, ſed ſecundum qualitates, quia erit ſplendidum, & glorioſum.

S. Hieronymus, ut expreſſe apparet loco citato, non vult, corpora redigenda in animas quoad naturam, ſed monet, ut qui in ſtatu præſenti ſumus, incipiamus vivere ſecundum animam, & ſecundum ſpiritum, & ſic nos præparemus ad ſtatum futurum, in quo ſimiles Angelis erimus modo ſupra explicato. Sed qualis fuerit circa hoc Hieronymi mens ſupra vidimus.

S. Auguſtinus vero viſus eſt quidem citatis locis duriuſcule loqui: ſed ea poſtea emollivit, & explicavit, *l.* 1. *retract. c.* 17. & 26. & *l.* 2. *c.* 3. dicens ea intelligenda eſſe quoad ſimilitudinem, non quoad naturam, & expreſſe provocat Lectorem ad ea, quæ ſcripſerat, *l.* 22. *de Civit. Dei*, ubi *c.* 20. aperte docet, quod in reſurrectione redditur homini caro quam habuit, etſi in alias ſubſtantias tranſierit, & quod *promiſſionis filii æquales erunt Angelis Dei, ſi non corpore, non ætate, certe felicitate.* Et c. 21. *Erit ergo* (inquit) *ſpiritui ſubdita caro ſpiritalis, ſed tamen caro, non ſpiritus: ſicut carni ſubditus fuit ſpiritus ipſe carnalis, ſed tamen ſpiritus, non caro.* Eadem docet, *Serm.* 55. *cap.* 4. (alias 6. *de Diverſis*) *de diebus Paſchalibus* 14. *capite* 3. & alibi.

XIII. Objicitur tertio. Generatio, & reſurrectio ſunt diverſæ actiones; ergo habere debent diverſos terminos.

Reſpondeo primo, negari poſſe ant. cum non pauci velint, generationem, & reſurrectionem non eſſe actiones diverſas ſaltem ſpecie. Eo tamen dato, neg. conſ. Cum enim auctor reſurrectionis ſit Deus ſupernaturaliter operans, qui non pendet ab actione, vel motu, poteſt utens ſua abſoluta potentia diverſis actionibus eumdem numero effectum ſemel producere, & iterum reproducere, quæ actiones diſtinguuntur, non ex terminis, ſed, vel ex principio, vel ex modo operandi.

XIV. Objicitur quarto. Dum homo moritur, nihil de corpore ejus remanet, niſi materia, quæ indifferens eſt ad omnes corporeitatis formas, & mixti formæ deſtruuntur; ergo non eſt, cur anima in reſurrectione eidem corpori poſſit reuniri.

Reſpondeo, poſt mortem hominis remanere materiam ſub dimenſionibus interminatis: *Secundum quas attendatur diviſio materiæ, ut diverſas formas in diverſis partibus recipere poſſit. Unde & poſt ſeparationem ſubſtantialis formæ a materia adhuc dimenſiones illæ manent eædem. Et ſic materia ſub illis dimenſionibus exiſtens, quamcumque formam accipiat, habet majorem identitatem ad illud, quod ex ea generatum fuerat, quam aliqua pars alia materiæ ſub quacumque forma exiſtens: Et ſic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducetur, quæ prius materia ejus fuit.* Ita S. Th. hac *q.* 79. *art.* 1. *ad* 3. & 4. *Contra Gent. c.* 81. ſimilia docet.

Forma vero corporeitatis, forma mixti, forma etiam vegetativa, & ſenſitiva, ſi pro forma ſubſtantiali ſumantur, in homine nihil aliud ſunt, quam ipſa anima rationalis, quæ remanet. Si vero ſumantur pro qualitatibus accidentalibus, iſtæ quidem in morte pereunt, ſed non faciunt diverſitatem ſubſtantiæ in numero: *Unde idem corpus numero reſurget, cum materia eadem numero reſumatur.* Ita S. Th. *art.* 1. citato *ad* 4. & 4. *Contra Gent. cap.* 81.

XV. Major difficultas eſt de *Antropophagis*, ideſt, de gentibus, quæ carnibus humanis veſcuntur. Super quo SS. Thomas, & Auguſtinus audiendi ſunt. S. Th. quidem, *in* 4. *Contra Gent. c.* 81. citato. Ubi hæc habet: *Nec reſurrectionis fidem impedire poteſt, etiamſi aliqui carnibus humanis veſcantur ... non enim eſt neceſſarium .... quod quidquid fuit in homine materialiter, reſurgat in eo: & iterum ſi aliquid deeſt, ſuppleri poteſt per potentiam Dei. Caro igitur comeſta reſurget in eo, in quo fuit primo anima rationalis perfecta; in ſecundo vero, ſi non ſolis carnibus humanis eſt paſtus, ſed & aliis cibis, reſurgere poterit tantum de alio, quod ei materialiter advenit, quod erit neceſſarium ad debitam quantitatem corporis reſtaurandam. Si vero ſolis humanis carnibus ſit paſtus, reſurget in eo quod a generantibus traxit, & quod defuerit ſupplebitur omnipotentia creatoris. Quod etſi parentes ex ſolis humanis carnibus paſti fuerint,*

ut ſic & eorum ſemen, quod eſt ſuperfluum alimenti, ex carnibus alienis generatum ſit, reſurget quidem ſemen in eo, qui eſt natus ex ſemine, loco cujus ei, cujus carnes comeſtæ ſunt, ſupplebitur aliunde. Hoc enim in reſurrectione ſervabitur, quod ſi aliquid materialiter fuit in pluribus, reſurget in eo, ad cujus perfectionem magis pertinebat. Unde ſi fuit in uno, ut radicale ſemen, ex quo eſt generatus, in alio vero, ſicut ſuperveniens nutrimentum, reſurget in eo, qui eſt generatus ex hoc ſicut ex ſemine. Si vero in uno fuit, ut pertinens ad perfectionem individui, in alio autem ut deputatum ad perfectionem ſpeciei, reſurget in eo, ad quem pertinebat ad perfectionem individui. Unde ſemen reſurget in genito, & non in generante, & coſta Adæ reſurget in Eva, & non in Adam, in quo fuit, ſicut in naturæ principio. Si autem ſecundum ejuſdem perfectionis modum, fuit in utroque, reſurget in eo, in quo primitus fuit. Hactenus S. Th.

XVI. S. Auguſt. autem, l. 22. de Civit. Dei, c. 20. *Quæſtio* (inquit) *illa ſolvenda eſt, quæ difficilior videtur cæteris: ubi quæritur, cum caro mortui hominis, etiam, alterius fit viventis caro, cui potius eorum in reſurrectione reddatur. Si enim quiſpiam confectus fame, atque compulſus veſcatur cadaveribus hominum, quod malum aliquoties accidiſſe, & vetus teſtatur hiſtoria, & noſtrorum temporum infelicia experimenta docuerunt; num quiſquam veridica ratione contendet, totum digeſtum fuiſſe per imos meatus, nihil inde in ejus carnem mutatum, atque converſum, cum ipſa macies, quæ fuit, & non eſt, ſatis indicet, quæ illis eſcis detrimenta ſuppleta ſint? ... Reddetur ergo caro illa homini, in quo eſſe caro humana primitus cœpit. Ab illo quippe altero tamquam mutuo ſumpta depuranda eſt; quæ ſicut æs alienum, ei redhibenda eſt, unde ſumpta eſt. Sua vero illi, quem fames exinanierat, ab eo, qui poteſt, etiam exhalata revocare, reddetur. Quamvis etſi omnibus periiſſet modis, nec ulla ejus materies in illis naturæ latebris remanſiſſet, unde vellet, eam repararet omnipotens. Sed propter ſententiam veritatis, qua dictum eſt,* capillus capitis veſtri non peribit: *abſurdum eſt, ut putemus, cum capillus hominis perire non poſſit, tantas carnes fame depaſtas perire potuiſſe.* Ita S. Auguſt.

XVII. Ex his ergo duobus Eccleſiæ luminibus habemus, Primo. Quod ſi quis carnes alterius hominis fame compulſus comederit, in reſurrectione carnes illæ redibunt ad illum, in quo caro humana fuerunt: ei autem ſupplebitur de carnibus propriis ex aliis cibis generatis, quæ licet famæ conſumptæ in auras abjerint, omnipotentia tamen Dei ad eum cujus carnes fuerant revocabuntur: ſi aliis cibis, quam carnibus humanis veſci conſuevit. Secundo. Si vero alios cibos, quam carnes humanas non comediſſet, & parentes ejus idem feciſſent, hæc regula tenenda erit, ut ſi ſecundum eumdem perfectionis gradum in utroque, vel in omnibus fuerint, reſurgant in eo, in quo primitus caro humana fuerunt. Alioquin reſurgere debebunt in eo ad cujus perfectionem magis pertinebunt, & magis ſi pertinebant ad perfectionem individui, quam quæ pertinebant ad perfectionem ſpeciei: Unde ſemen reſurgere debebit in genito, non in generante, ſicut coſta Adami in Eva, non in Adamo: quia ſemen in generante ad perfectionem ſpeciei erat, ſicut coſta illa in Adamo; At ſemen pertinet ad perfectionem individualem in genito, ſicut coſta in Eva. Sed de hoc aliqua iterum, *Dub. 3. §. 1.* inferius.

DUBIUM II.

Utrum idem numero Homo reſurget.

§. I.

Veritas Catholica.

I. DIco: In generali reſurrectione idem numero homo, qui prius erat, reſurget. Hæc veritas fide conſtat. Tum ex Scriptura, *Job c. 19. v. 25.* in hoc ſpem ſuæ reſurrectionis reponens: *Scio enim* (inquit) *quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: Et rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Quibus nihil clarius. Inſuper Paulus, *2. Corinth. 5. v. 10.* ait: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, pro ut geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Nos ergo, non alii, unuſquiſque noſtrum, qui bene, vel male operatus eſt, ſtabit poſt reſurrectionem ante tribunal Chriſti, ut finem ſuum ſive præmii, ſive pœnæ referat. Nam (inquit S. Thom. hac quæſt. 79. art. 2.) *Neceſſitas ponendi reſurrectionem eſt ex hoc, ut homo finem ultimum, propter quem factus eſt, conſequatur: quod in hac vita fieri non poteſt, nec in vita animæ ſeparatæ, ut ſupra dictum eſt: alias homo eſſet vane conſtitutus, ſi ad finem, ad quem factus eſt, pervenire non poſſet. Et quia oportet, quod illud idem numero ad finem perveniat, quod propter finem eſt factum, ne in vanum eſſe factum videatur, oportet, quod idem homo numero reſurgat.* Videatur etiam, *4. Contra Gent. c. 79.* in fine, & recolantur ea, quæ diximus ſupra, *Quæſt. 3. Dub. 1.*

II. Accedit, quod reſurrectio eſt ejuſdem, quod cecidit, ſurrectio, ut ſæpe dictum eſt. Ut Auguſtinus, lib. 8. de Trinitate, cap. 5. *Reſurgere* (inquit) *nihil aliud eſt, quam reviviſcere.* Niſi autem idem homo numero, qui recidit, & vitam amiſit moriendo, iterum ſurgeret, & ad vitam rediret, non eſſet amplius reſurrectio. Unde S. Thom. *art. 2.* citato concludit: *Ponere, quod idem numero non ſit, qui reſurget, eſt hæreticum, derogans veritati Scripturæ, quæ reſurrectionem prædicat.*

III. Probatur etiam hoc diſcurſu. Quod idem numero homo reſurgat, non eſt impoſſibile, neque ex parte corporis, quia idem numero corpus erit, *ut Dub. præcedenti* oſtenſum eſt, nec ex parte animæ rationalis, quæ eadem numero eſt in ſtatu ſeparationis, ac prius. Neque ex parte totius, nempe, humanitatis, quia ut docet S. Thom. hoc art. 2. ad 2. *Humanitas non eſt alia forma ſuperveniens materiæ, & formæ,* ſeu corpori, & animæ ſimul unitis. Unde *in 4. Contra Gent. c. 81.* hoc idem tractans ait: *De humanitate vero non eſt intelligendum, quod ſit quædam forma conſurgens ex conjunctione formæ ad materiam, quaſi realiter ſit alia ab utroque.* Et rationem dat: *Quia cum per formam materia fiat hoc aliquid actu, ut dicitur 2. de Anima: illa tertia forma conſequens, non eſſet ſubſtantialis, ſed accidentalis.*

IV. Neque identitas numerica hominis tolli poteſt per variationem unionis, quaſi alia numero ſit unio, qua corpus, & anima unietur in reſurrectione ab ea, qua unitæ fuerant in generatione —— Nam ut dicit Sanctus Thom. citatus, *art. 2. ad 2.* Materia, & forma per ſuas entitates immediate formaliter uniuntur; nec aliud unio ſuperaddit, quam actionem, & paſſionem, & relationem, quæ cum accidentalia ſint, etſi varientur, non tamen variare poſſunt ſubſtantialiter humanitatem, ſeu compoſitum. Quod ſi ut aliqui volunt materia, & forma uniantur aliqua unione, ſeu nexu realiter ab utraque diſtincto, dici poterit, quod vel hæc unio, ſeu nexus in conſtitutione compoſiti non importatur in recto, ſed ſolum in obliquo, & tamquam pura conditio, non tamquam conſtituens compoſitum. Unde etſi varietur numero, non tamen variatur proinde numero compoſitum. Vel tandem, quod in reſurrectione, eadem numero unio omnipotentia Dei reproducetur.

§. II.

Objectiones aliquæ ſolvuntur.

V. OBjicies primo, Licet poſt mortem hominis remaneat anima rationalis, non remanent tamen anima ſenſitiva, & vegetativa, ſicut nec forma corporeitatis, quia anima in illo ſtatu nec ſenſum, nec vegetationem habebit, nec ullam actionem corporalem animalis propriam: Hoc autem ſuppoſito ſic arguitur. Homo non reſurget idem numero animal; ergo nec idem numero homo.

VI. Reſpondet S. Th. *art. 2.* ſæpe citato *ad 3.* argumentum hoc concludere contra illos, qui ponebant animam ſenſitivam, vegetativam, ſicut, & formam corporis, eſſe diverſas ab anima rationali, quia cum iſtæ ſicut in aliis animalibus ſint corruptibiles, in reſurrectione non eſſet eadem anima ſenſitiva, nec vegetativa, nec forma corporis, & per conſequens nec idem animal, nec idem vegetans, nec idem corpus: non autem contra nos, qui in homine unam tantum formam, nempe, animam rationalem ponimus, quæ dat non ſolum eſſe rationale, ſed & ſenſitivum, vegetativum, immo & corporeum. *Poſt mortem ergo* (inquit S. Th.) *manet anima ſenſibilis* (ſicut & vegetativa, & forma corporis) *ſicut & anima rationalis quantum ad ſubſtantiam, ſed potentiæ ſenſitivæ &c. ſecundum quoſdam non manent: Quæ quidem potentiæ cum ſint accidentales proprietates; earum varietates identitatem animalis totius auferre non poſſunt, nec etiam partium animalis. Nec dicuntur potentiæ perfectiones, vel actus organorum, niſi ſicut principia agendi; ut calor in igne.* Ita S. Th.

VII. Non intendit tamen hac reſponſione S. Th. quod ſi anima ſenſitiva &c. in homine eſſet realiter a rationali diſtincta, & conſequenter in morte hominis periret, non poſſet a Dei potentia eadem numero reproduci, nec idem numero homo reſurgere. Nam licet hoc probabiliter ſentiat, *Quodlib. 4. art. 5.* de entibus ſucceſſivis, ut motu, & tempore, quia eorum eſſe conſiſtit in continuo fluxu, & proinde continuatio durationis eſt de ratione eſſentiali identitatis numericæ eorum: de rebus tamen permanentibus, quæ in ſui ratione non dicunt continuationem durationis niſi per accidens, in quantum ſunt ſubjecta quoad eſſe motui, & tempori, quia ratione ad ſui unitatem numericam continuationem temporis, dicit, quod *Quia naturale agens non poteſt iſta producere ſine motu, inde eſt, quod naturale agens non poteſt hujuſmodi reparare eadem numero, ſi in nihilum redacta fuerint, vel ſi fuerint ſecundum ſubſtantiam corrupta. Sed Deus poteſt reparare hujuſmodi, & ſine motu; quia in ejus poteſtate eſt, quod producat effectus ſine cauſis mediis, & ideo poteſt ea eadem numero reparare, etiamſi in nihilum elapſa fuerint.*

In data igitur reſponſione ſolum vult, quod in opinione illorum, qui in homine ponunt animam ſenſitivam diſtinctam a rationali, homo non reſurgeret idem numero animal; poſita reſurrectione eo modo quo futura communiter creditur, nimirum, per hoc quod anima incorruptibilis, & ideo ſeorſim a corpore habens, eidem corpori reuniatur, abſque alicujus formæ ſubſtantialis reproductione, vel creatione formæ novæ.

VIII. Objicies ſecundo. Iteratio etiam in re permanente opponitur identitati. Si enim aliquid iteratur, bis eſt; ergo habet duplicem durationem, & duplex eſſe; ergo ſunt duæ res.

Reſpondent aliqui, diſt. conſ. Duplicem durationem, & duplex eſſe externum, conc. conſ. Intrinſecum, nego conſ. Una enim res per Dei potentiam poteſt bis eſſe, non quia habeat duas exiſtentias, & duas durationes intrinſecas, ſed unam, & eamdem. Dicitur autem bis eſſe, quia non duravit continuo, ſed duratio ejus fuit interrupta, ideoque coextitit duabus menſuris diſcontinuis, extrinſecis tamen. —— Reſpondeo ſecundo ex his quæ docet S. Thom. tum hoc *art. 2. ad 1.* cum *4. Contra Gent. cap. 81.* In hominis morte non fieri interruptionem in eſſe ſubſtantiali, quia eſſe, quod erat compoſiti, manet in anima rationali etiam poſt ſeparationem: unde in reſurrectione communicabitur corpori idem eſſe, quod ante mortem participabat.

IX. Objicies tertio. Si ſtatua ex eodem ære reficiatur, non erit eadem numero; ergo nec homo erit idem numero, ſi ex ejuſdem pulveribus reficiatur.

Reſpondet S. Th. hoc art. 2. ad 4. *Quod ſtatua poteſt dupliciter conſiderari: vel ſecundum quod eſt ſubſtantia quædam; vel ſecundum quod eſt artificiale quoddam. Et quia in genere ſubſtantiæ ponitur ratione ſuæ materiæ: ideo ſi conſideretur ſecundum quod eſt ſubſtantia quædam, eſt eadem numero ſtatua, quæ ex eadem materia reparatur. Sed in genere artificialium ponitur, ſecundum quod eſt forma quædam accidentalis, quæ & tranſit, ſtatua deſtructa, & ſic non redit idem numero, nec ſtatua eadem numero eſſe poteſt. Sed forma hominis, ſcilicet anima, manet poſt diſſolutionem corporis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.*

§. III.

An in Reſurrectione pulveres redire oporteat ad eamdem partem corporis, quæ in eos diſſoluta eſt?

X. REſpondeo cum S. Thoma hac *q. 79. art. 3.* Aliud eſſe quid fieri poſſit abſque identitatis præjudicio, aliud quod fiet, ut congruentia ſervetur. Circa primum ſciendum, quod partes aliæ ſunt homogeneæ, ſeu ejuſdem ſpeciei, ſicut partes oſſis, aliæ ſunt hæterogeneæ, ſeu diverſæ ſpeciei, ſicut os, & caro. *Si ergo dicatur* (inquit S. D.) *quod pars materiæ redibit ad aliam partem ſpeciei ejuſdem* (puta pars oſſis ad aliam partem oſſis) *hoc non faciet varietatem, niſi in ſitu partium: ſitus autem partium variatus non variat ſpeciem in totis homogeneis. Et ſic ſi materia unius partis redeat ad aliam, nullum præjudicium generabitur identitati totius .... Si autem dicatur, quod materia unius partis redibit ad aliam partem alterius ſpeciei, ſic de neceſſitate variatur, non ſolum ſitus partium, ſed etiam identitas earum: ita tamen quod tota materia, aut aliquid, quod erat de veritate humanæ naturæ in una, in aliam transferatur, non autem ſi aliquid quod erat in una parte ſuperfluum transferatur in aliam. Ablata autem identitate partium aufertur identitas totius, ſi loquamur de partibus eſſentialibus, non autem ſi loquamur de partibus accidentalibus, ſicut ſunt capilli, & ungues, de quibus videtur loqui Auguſt.* (l. 22. de Civit. Dei, cap. 19.) *Et ſic patet, qualiter tranſlatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non.*

Sed loquendo ſecundum congruentiam, magis probabile eſt, quod etiam ſitus partium idem ſervabitur in reſurrectione, præcipue quoad partes eſſentiales, & organicas, quamvis forte non quantum ad accidentales, ſicut ſunt ungues, & capilli.

XI. Igitur ſecundum hoc ultimum non ſolum ipſi corpori, ſed etiam ſingulis ejus membris ſua propria materia eſt reſtituenda, ſicut quæ fuit materia oculi reddetur oculo, quæ manuum, manibus, & ſic de aliis, ſervato etiam ſitu partium. Hoc enim divinæ potentiæ facile eſt. Hoc etiam facit ad perfectam corporum identitatem, qua credimus, eadem ſurrectura; & facit etiam ad majorem congruitatem, ut homo ſcilicet præmium, vel pœnam accipiat in ea parte, quæ fuit organum virtutis, aut vitii; Sicut enim, ut probat S. Th. *in 4. Contra Gent. cap. 79.* & cum eo omnes, datur reſurrectio; quia æquum eſt, ut corpus, quod fuit inſtrumentum animæ ad opus virtutis, ſit particeps beatitudinis: ita congruum eſt, quod pars corporis, puta oculus, per quem effuſæ ſunt lacrymæ compunctionis, redeat, ut ſanctus per eum feliciter Chriſtum videat. Ideoque Scripturæ non ſolum tradunt nos in reſurrectione recepturos eadem corpora, ſed etiam eadem membra. De iiſdem *pelle, carne, & oculis* loquitur *Job 19.* *de lingua, & manibus* 2. Machab. 7. de inteſtinis, *ejuſdem l. c. 14.* Unde Dominus, *Luca 24.* & *Joann. 20.* oſtendit *manus, pedes, & latus,* eadem, quæ ante habuerat. Ad identitatem autem membrorum non ſufficit identitas formæ, & accidentium, ſed requiritur etiam identitas materiæ; ut ſi manui non reſtitueretur eadem materia, non magis eſſet eadem manus, quam ſi alicui pro manu combuſta miraculoſe redderetur alia ex nihilo, vel ex alia qualibet materia, etſi eamdem numero formam habitura. Sed de his infra.

DUBIUM III.

An totum quod in aliquo fuit de Veritate Humanæ Naturæ reſurget in illo?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIco. Totum, quod in corpore fuit de veritate humanæ naturæ in aliquo, reſurgere in ipſo. Ita S. Thom. *q. 80. Suppl. art. 4.* Ubi varias opiniones recenſet. Ex quibus ea omnino tenenda eſt, quæ tradit, aliquid de alimento converti in ſubſtantiam aliti, ejuſque forma informari. Alioquin tolleretur nutritio, & reſtauratio ejus, quod per actionem caloris naturalis continuo deperditur.

Licet autem S. Thomas hic nihil ſtatuere videatur, ſed problematice loqui: hanc eſſe tamen ſuam ſententiam indicat hic, & apertius oſtendit tum *quolibet. 8. art. 5.* Tum & maxime, *1. p. q. 119. art. 1.* ubi rejectis opinionibus contrariis ſtatuit quod *Alimentum vere convertitur in veritatem humanæ naturæ, in quantum vere accipit ſpeciem carnis, & oſſis, & hujuſmodi partium.* Unde ſequitur non ſolum illud, quod fuit ex ſemine genitum, vel humido radicali, eſſe, vel fuiſſe de veritate humanæ naturæ, ſed quidquid poſtea per nutritionem acceſſit.

II. Reſurget autem in unoquoque id quod ad naturæ ſuæ veritatem, & integritatem pertinebit ſecundum ſtatum reſurrectionis. Ac proinde quibus ad perfectam quantitatem perductis pro ætate illa nihil materiæ defuit, neque ſuperabundavit; illa præciſe materia corporis reſtituetur, quam pro illo tempore habuerunt. Nam particulæ, quæ interim defluxerunt, vel acceſſerunt, ut ſuperfluæ reputabuntur, & proinde non reſumentur. —— Qui vero eodem, vel diverſo tempore habuerunt plus materiæ, quam ad decentem ſtaturam oporteat, ut obæſi, non totam eam reſument, ſed quantum ad convenientem quantitatem eis ſufficiet. —— Quibus autem aliquid defuerit, ſive per ætatem, ſive per morbum, ſive alia de cauſa, tota quam habuerunt materia reddetur, reliquum divina virtute ſupplebitur. Quomodo autem hoc unitatem non impediat, ſtatim dicetur.

III. Quid vero de Antropophagis, ideſt, qui carnibus humanis veſcuntur dicendum ſit, ſuperius, *Dub. 1. §. a n. 15.* ex S. Th. 4. *Contra Gent. c. 81.* & S. Aug. *lib. 22. de Civit. Dei, c. 20.* abunde declaratum eſt. Modo aliqua repeto cum S. Th. hoc *art. 4. ad 3.* Primo. *Unumquodque in illo reſurget, in quo magis acceſſit ad perfectam participationem virtutis ſpeciei,* ſive in quo magis pertinuit ad veritatem humanæ naturæ in illo. Secundo. *Si æqualiter in duobus, vel pluribus acceſſerit, reſurget in illo, in quo primo habuit ordinem ad reſurrectionem ex conjunctione ad animam rationalem illius hominis:* ideſt, in quo primo caro humana fuit, ut ſupra diximus.

Caro ergo hominis ab homine comeſta, reſurget in eo, qui fuit comeſtus, comedenti autem ſupplebitur, aut de eo quod in ipſo fuit de aliis cibis materialiter, aut aliunde. Quod ſi ponatur ſolis carnibus humanis paſtus, totum id in ipſo reſurget, quod a parentibus naſcendo traxit: quod autem defuerit ſupplebitur omnipotentia Creatoris, ſicut in illis, qui ſtatim ac nati, vel concepti, ac animati ſunt, moriuntur. Si vero, & parentes ſolis humanis carnibus paſti fuerint, ut ſic & eorum ſemen (quod eſt ſuperfluum alimenti) ex aliorum hominum carnibus ſit generatum, materia iſta ſeminalis reſurget in eo qui ex ſemine illo natus fuerat, ei vero, qui generavit aliunde ſupplebitur, ſicut & illi, ex cujus carnibus comeſtis erat illud ſemen.

IV. Neque additiones jam dictæ impedient corporis reſurgentis identitatem, vere enim reſurget totum quod ceciderat, quamvis defectus aliunde ſuppleantur. Sicut puero ſupra id quod habuit ex nativitate, additur aliunde, ut ad perfectam quantitatem perveniat; neque tamen talis additio facit alium numero hominem, ſed idem numero, qui antea erat puer, poſtea fit vir.

V. At dices: Si parvæ nolæ adderetur magna quantitas æris, & ex ea ſimul cum ære præcedente fieret magna campana, nemo diceret, iſtam magnam campanam eſſe eamdem numero cum parva nola; ergo pariter ſi puero ſuppleatur multum materiæ, ut in ætate virili reſurgat, non erit idem numero.

Reſpondeo, neg. conſ. Quia non manet eadem numero forma nolæ, & magnæ campanæ, a qua artificiata ſuam unitatem ſumunt: manet tamen eadem numero forma, nempe, anima in puero reſurgente cum majori quantitate, ut ſupra *Dub. præced. §. 2. n. 9.* de ſtatua dixi ex S. Th. *q. 79. Suppl. art. 2. ad 4.* & *Quodlib. 11. art. 6. ad 3.*

VI. Noto tamen naturaliter fieri non poſſe, ut quis tota vita ſolis humanis carnibus paſcatur. Primo. Quia infantia requirit cibos diverſos, ac teneriores quam ſint carnes. Secundo. Quia carnes non poſſunt ſemper comedi ſine pane, vel alio tenente locum panis. Tertio. Quia præter cibum neceſſarius eſt potus, qui etiam tranſit in ſubſtantiam aliti.

VII. Ex dictis facile reſolvitur Dubium, quod hac *qu. 80. art. 5.* proponit S. Th. An ſcilicet quidquid fuit materialiter in homine ſit reſurrecturum. Pro quo noto in homine eſſe partes, quas phyſici vocant *Materiales,* & alias quas vocant *Formales.* Materiales vocantur parvæ partes materiæ, quæ quotidiæ fluunt, & accedunt per deperditionem, & nutritionem. Formales vero ſunt partes integrales majoris quantitatis, retinentes ſemper communem ſpeciem, ut oſſa, caro, nervi &c. hoc præmiſſo.

VIII. Dico. Partes omnes formales reſurgent, quia erunt eadem numero oſſa, eadem carnes, iidem nervi, eadem brachia, eædem manus, iidem pedes &c. Non reſurgent tamen omnes partes materiales, quia hæ licet ſingulæ pertinuerint ad veritatem humanæ naturæ quatenus habuerunt illius ſpeciem, tota tamen collectio illius materiæ, ſeu illarum partium, quæ ab initio vitæ, uſque ad finem fuit in homine non eſt ad illius perfectionem, & integritatem neceſſaria, immo excederet quantitatem debitam ſpeciei, ut ait S. Th.

IX. Neque hoc impedit identitatem hominis reſurgentis. Sicut enim in corpore hominis quamdiu vivit, non ſemper ſunt eædem partes ſecundum materiam, cum materia partium, & reſolvatur per actionem caloris naturalis, & de novo adgeneretur per alimentum, qua ratione partes illæ dicuntur fluere, & refluere: nec propter hoc impeditur, quin homo ſit numero idem a principio uſque ad finem vitæ, quia eadem anima ſingulæ per totam vitam actuantur: ita ſimiliter ut reſurgat idem numero homo, non oportet, quod quidquid fuit materialiter in eo, reſurgat, ſed quantum ſufficit ad complementum debitæ quantitatis.

X. Un-

X. Unde S. Th. *in* 4. *Contra Gent.* c. 81. ſic ait: *Quod enim non impedit unitatem ſecundum numerum in homine dum continue vivit, manifeſtum eſt, quod non poteſt impedire unitatem reſurgentis. In corpore autem hominis quamdiu vivit, non ſemper ſunt eadem partes ſecundum materiam, ſed ſolum ſecundum ſpeciem: ſecundum vero materiam partes fluunt, & refluunt. Nec propter hoc impeditur quod homo ſit unus numero a principio vitæ uſque in finem. Cujus exemplum accipi poteſt ex igne, qui cum continue ardet, unus numero dicitur, propter hoc quod ſpecies ejus manet, licet ligna conſumantur, & de novo apponantur. Sic etiam eſt in corpore humano, nam forma, & ſpecies ſingularum partium ejus continue manet per totam vitam, ſed materia partium, & reſolvitur per actionem caloris naturalis, & de novo adgeneratur per alimentum. Non eſt autem alius numero homo ſecundum diverſas partes, & ætates, quamvis non quidquid materialiter eſt in homine, ſecundum unum ſtatum, ſit in eo ſecundum alium. Sic igitur non requiritur ad hoc, quod reſurgat homo idem numero, quod quidquid fuit materialiter in eo ſecundum totum tempus vitæ ſuæ reſumatur; ſed tantum ex eo quantum ſufficit ad complementum debitæ quantitatis. Et præcipue illud reſumendum videtur, quod perfectius fuit ſub forma, & ſpecie humanitatis conſiſtens.* Ita mira perſpicuitate Angelicus noſter.

§. II.

An Membra humani Corporis, Capilli, Ungues, & Humores reſurgent.

XI. QUoad primum. Dico quod omnia membra humani corporis reſurgent. Ita S. Th. hac *q.* 80. *art.* 1. & probat. Nam corpus hominis debet reſurgere cum debita proportione ad animam, ſed anima exigit in corpore omnia membra ad operationes vitæ ſervientia; ergo cum illis reſurget: Maj. prob. Corpus hominis reſurgere debet perfectum in eſſe naturali, quia reſurgere debet ad ſtatum ſuæ ultimæ perfectionis: non poteſt tamen in eſſe naturali perfecto reſurgere, niſi debitam proportionem habeat ad animam, ſicut nec artefactum poteſt conſurgere in eſſe artificiali perfectum, niſi habeat debitam proportionem ad artem; ergo &c.

XII. Hæc ratio generalis eſt tam de electis, quam de reprobis. Quia tamen reprobis infra, *q.* 86. *art.* 1. ſpecialiter aget; ideo modo ſpecialiter quoad electos. De his enim dubitandum non eſt, quin eorum corpora ſurrectura ſint integra, & perfecta, non ſolum habentia eadem membra, cum quibus mortui ſunt, ſed illa quoque quibus caruerant, vel a nativitate, vel aliquo caſu; immo ſi qua habuerunt ſuperflua, vel deformia aut decorem non habentia, ea illis cum tali defectu non reſtituentur.

Ratio autem eſt primo. Nam hoc poſtulat ſtatus beatæ reſurrectionis. Secundo. Quia appetitui naturali, quo anima inclinatur in corpus non perfecte fieret ſatis, niſi univerſa membra, & quidem perfecta, ſui corporis reciperet. Tertio. Quia reſurrectio eſt peculiare opus Dei, opera autem Dei ſunt perfecta. Et tandem. Quia reſurrectionis electorum cauſa exemplaris eſt reſurrectio Chriſti, qui (Philipp. 3. v. 21.) *Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ:* Chriſtus autem integer abſque ullo defectu in corpore ſurrexit.

XIII. Dices. Quorumdam membrorum poſt reſurrectionem non erit amplius uſus, ut genitalium, quia tunc *neque nubent, neque nubentur*, ſed erunt ſicut Angeli in Cælo (*Matth.* 22. *v.* 30. Et etiam inteſtinorum: Tum quia non amplius cibi, & potus futurus eſt uſus: Tum quia nec plena decet ea reſurgere, quia continent immunditias, nec vacua, quia nihil vacuum eſt in natura, & tunc maxime, quando omnia erunt perfecta.

XIV. Reſpondeo. Quod ſi hæc inſtantia valeret, nec deberet eſſe diverſitas ſexuum poſt reſurrectionem, quia generationis uſus ceſſabit. Dicendum eſt ex S. Th. *q.* 80. *art.* 1. *ad* 1. ea membra non fore ſuperflua; ſervient enim perfectioni ſpeciei humanæ, & humani corporis integritati, & quamvis proprium actum non ſint habitura, adhuc tamen ſervient oſtenſioni virtutis agentis, nempe, animæ: *Quia inſtrumentum non ſolum ſervit ad exequendam operationem agentis, ſed etiam ad oſtendendam virtutem ipſius.*

Inteſtina vero *reſurgent in corpore* (inquit S. Thom. ibid. ad 2.) *ſicut & alia membra: & plena erunt non quidem turpibus ſuperfluitatibus, ſed nobilibus humoribus* (loquendo tamen de electis.)

XV. Dices adhuc. Ad hoc corpus reſurget, ut præmietur de opere, quod anima per ipſum geſſit. Sed membrum amputatum furi, qui poſtea pœnitentiam egit, & ſalvatur, non poteſt in reſurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum non eſt: nec de malo; quia pœna membri in malum hominis redundaret: iſtud ergo non reſurget, & ſic non omnia membra reſurgent.

XVI. Reſpondet S. Th. art. 1. citato ad 3. *Quod actus, quibus meremur, non ſunt proprie loquendo manus, vel pedis, ſed totius hominis: ſicut & operatio artis non attribuitur inſtrumento, ſed artifici. Quamvis ergo membrum, quod ante pœnitentiam eſt mutilatum, non ſit cooperatum homini in ſtatu illo, quo gloriam promeretur; tamen ipſe homo meretur, ut totus præmietur, qui ex toto quod habet, Deo ſervit.*

XVII. Quoad ſecundum. Suppono cum S. Thom. citato loco, *art.* 2. Quod anima ſe habet ad partes corporis ſicut ars ad inſtrumenta. Ars autem utitur inſtrumentis quibuſdam ad operis intenti executionem, ſicut ars militaris utitur gladio ad bellum: & hæc ſunt de prima intentione artis. Aliis autem utitur ad conſervationem principalium inſtrumentorum, ſicut ars militaris utitur vagina ad conſervationem gladii, & hæc ſunt de ſecunda intentione artis: *Et ita in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, ſicut cor, hepar, manus, & pes: quædam autem ad conſervationem aliarum partium, ſicut folia ſunt ad coopertURAM fructuum: Ita etiam capilli, & ungues ſunt in homine ad cuſtodiam aliarum partium: Unde ſunt de ſecunda perfectione corporis humani, quamvis non de prima.* Hoc poſito.

XVIII. Dico cum eodem S. Thoma. Capilli, & ungues in homine reſurgent. Probat. Homo reſurget in omni perfectione ſuæ naturæ: ſed capilli, & ungues pertinent ad perfectionem ſaltem ſecundam humani corporis, ut dictum eſt; ergo &c.

XIX. Neque dicas. Si capilli, & ungues toties detonſi reſurgent omnes, deformitas potius, quam ornatus in humano corpore apparebit. —— Nam reſpondet S. Auguſtinus, *l.* 22. *de Civit. Dei, c.* 19. Quod *ſi capilli toties tonſi, ungueſve dejecti ad loca ſua deformiter redeunt, non redibunt.* Et poſt pauca ſubdit: *Quamvis quod ait Dominus,* capillus capitis veſtri non peribit, *non de longitudine, ſed de numero capillorum dictum multo aptius poſſit intelligi. Unde, & alibi dicit,* Lucæ 12. v. 7. Capilli capitis veſtri numerati ſunt omnes. Videri etiam poteſt *in Enchiridio c.* 89. Reſurget ergo numerus capillorum, & quantitas unguium omnis illa, quæ ad hominis ornatum pertinet, non quæ erit ſuperflua.

XX. Neque eadem eſt ratio de ſudore, urina, aliiſque fœcibus, ſicut & de humano ſemine, quæ quia ex ſuperfluo generantur, non reſurgent. —— Nam reſpondet S. Th. art. 2. laudato ad 1. *Quod illæ ſuperfluitates* (urina, ſudor, & fæces) *expelluntur a natura, quaſi ad nihilum utiles. Unde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem eſt de illis ſuperfluitatibus, quas natura ſibi retinet ad generationem capillorum, & unguium, quibus indiget ad membrorum conſervationem,* puta capillis ad capitis, unguibus ad digitorum, & pedum conſervationem. —— *Semine* autem (inquit ad 2.) *non indigetur ad perfectionem individui, ſicut capillis, & unguibus; ſed ſolum ad perfectionem ſpeciei,* nempe, ad ſpeciem per generationem propagandam, quæ neceſſitas in reſurrectione ceſſabit; & homo non reſurget cum ſemine, ſicut nec femina cum lacte nutritioni infantium ſerviente.

XXI. Neque dicatur. Quomodo capilli, & ungues pertinere poſſunt ad humanum corpus, ſi anima, qua corpus humanum vivit, non informatur? Nam reſpondet S. Thom. ad 3. *Quod capilli, & ungues nutriuntur, & augentur: & ſic patet, quod aliquam operationem* (vitæ) *participent: quod non poſſet eſſe, niſi eſſent partes aliquo modo ab anima perfectæ. Et quia in homine non eſt, niſi una anima, ſcilicet anima rationalis, conſtat, quod ab anima rationali perfectæ ſunt; quamvis non uſque ad hoc, quod operationem ſenſus participent; ſicut nec oſſa, de quibus conſtat, quod reſurgent, & ſunt de integritate individui.*

XXII. Quoad tertium. Dico cum eodem S. Thom. *art.* 3. Quod quatuor humores, qui ſunt ſanguis, atra, & flava bilis, & phlegma reſtituenda erunt reſurgentibus. Quia etſi non ſint partes perfectæ, pertinent tamen ad conſtitutionem, & integritatem humani corporis. Reddentur electis in tanta quantitate, quanta requiritur ad primam conſtitutionem: reprobis autem, pro ut Deus novit.

Erunt autem in reſurgente humores, non ad reſtaurationem deperditi, ſicut nunc, ſed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis oſtenſionem, ſicut membra ſervientia generationi in reſurrectione erunt ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem, ut ex D. Th. ibi *ad* 2. Nec obſtat quod ad perfectionem aliarum partium non perveniant. Nam ut docet idem S. Th. ad 3. *Sicut partes omnes univerſi a Deo perfectionem conſequuntur, non æqualiter, ſed unaquæque ſecundum ſuum modum: ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo, ſicut partes perfectiores.*

XXIII. De ſanguine autem ſpecialiter probat S. Thom. *art.* 3. *in arg.* Sed contra ſic: *Reſurrectio noſtra erit conformis reſurrectioni Chriſti: ſed in Chriſto reſurrexit ſanguis: alias nunc vinum non tranſubſtantiaretur in ſanguinem ejus in ſacramento altaris; ergo & in nobis reſurget ſanguis, & eadem ratione alii humores.*

QUÆSTIO VI.

De qualitate Reſurgentium.

QUalitatem corporum reſurgentium intelligimus, ætatem, ſtaturam, ſexum, vitam animalem, & dotes, quibus ornabuntur corpora beatorum. Verum quia de hiſce dotibus egimus, *Tom.* 1. *in* 1. 2. *Qu.* 2. *de Beatitudine, Dub.* 9. Ideo ad ea quæ ibi dicta ſunt lectorem amandabimus.

DU-

DUBIUM I.

De Ætate, & Statura.

§. I.

An reſurgent omnes in ætate juvenili?

DE corporibus reſurgentium tam beatorum quam damnatorum ſermo erit.

I. Dico ergo primo. Corpora Beatorum reſurgent in illa perfectione, quam natura habet in ætate juvenili: Ita S. Th. *q.* 81. *Suppl. art.* 1. his verbis: *Homo reſurget abſque omni defectu humanæ naturæ: quia ſicut Deus humanam naturam abſque defectu inſtituit: ita ſine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Uno modo, quia nondum perfectionem ultimam eſt conſecuta; Alio modo, quia jam ab ultima perfectione receſſit. Et primo modo deficit in pueris, ſecundo modo deficit in ſenibus. Et ideo in utriſque reducetur humana natura per reſurrectionem ad ſtatum ultimæ perfectionis, qui eſt in juvenili ætate, ad quam terminatur motus augmenti, & a qua incipit motus decrementi.*

Quibus ut ait ibi ad 2. *Non loquitur de ætate quantum ad numerum annorum, ſed quantum ad ſtatum, qui in corpore humano ex annis relinquitur: Unde Adam dicitur in ætate juvenili formatus, propter talem corporis conditionem, quam primo die formationis ſuæ habuit.* Reſurgent ergo omnes in ea magnitudine, in eo robore, & in ea totius corporis compoſitione, quæ convenit ætati hominis perfectiſſimæ, qualis ſolet eſſe circa annum trigeſimum tertium, trigeſimum quartum, & trigeſimum quintum: hoc enim tempus eſt in juvenili ætate medium.

II. Huic veritati favent Pauli verba ad Epheſ. 4. v. 13. *Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Super quæ S. Aug. l. 22. de Civit. Dei, c. 15. ait: *Si hoc de reſurrectione corporum dictum eſt, ſic accipiamus dictum, ut nec ultra, nec infra juvenilem formam reſurgant corpora mortuorum, ſed in ejus ætate, & robore, uſque ad quam Chriſtum hic perveniſſe cognovimus. Circa triginta quippe annos definierunt eſſe, etiam ſæculi hujus doctiſſimi homines, juventutem: quæ cum fuerit ſpatio proprio terminata, inde jam hominem in detrimenta vergere gravioris ac ſenilis ætatis. Et ideo non eſſe dictum in menſuram corporis, vel in menſuram ſtaturæ,* ſed in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Idem dicit, *in Enchirid. cap.* 90. & 91. Cui alii Patres adhærent, unde hæc aſſertio certa eſt. Nunc quoad corpora damnatorum.

III. Dico ſecundo. Etſi non æque certum, probabilius tamen videtur, etiam corpora damnatorum ſurrectura in ætate perfecta abſque omni vitio, ac defectu naturali. Ita tenet S. Th. *q.* 86. *Suppl. art.* 1. ubi relatis quorumdam opinionibus reſolvit: *Et ideo alii rationabilius dicunt, quod Auctor, qui naturam condidit, in reſurrectione naturam corporis integre reparabit. Unde quidquid defectus, vel turpitudinis ex corruptione, vel debilitate naturæ, ſive principiorum naturalium in corpore fuit, totum in reſurrectione removebitur, ſicut febris, lippitudo, & ſimilia. Defectus autem, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter conſequuntur, (ſicut ponderoſitas, paſſibilitas, & ſimilia) in corporibus damnatorum erunt: quos defectus ab electorum corporibus gloria reſurrectionis excludet.* Quibus docet, omnes reprobos ſurrecturos abſque deformitatibus, & defectibus illis, qui non conſequuntur naturaliter ex principiis naturalibus in humano genere, ut cæcitas, aut lippitudo; gibboſitas, claudicatio &c. quæ vero ſic conſequuntur, ut ponderoſitas, paſſibilitas, & ſimilia, quæ a beatis per gloriam auferuntur, & ſunt dotes corporum beatorum, a corporibus damnatorum, ut infra dicetur, non auferentur.

IV. Favet huic ſententiæ S. Auguſtinus: qui licet in Enchiridio, *c.* 92. nihil de hoc determinare velit, *in Epiſtola* tamen 146. modo 205. *ad Conſentium, c.* 2. de reprobis dicit: *Incorrupti quidem reſurgent integritate membrorum, ſed tamen corrumpendi dolore pœnarum.* Neque hoc fiet in beneficium reproborum, quibus omnium membrorum integritas ad majorem, & extenſiorem cedet pœnam, ſed in beneficium naturæ, ut a Deo eſt. Quia reſurrectio eſt naturæ humanæ reparatio habens Deum auctorem: ſicut autem eam Deus integram condidit; integram quoque in eſſe naturæ ſine reſpectu ad culpam reparabit, in electis ad æternum præmium, in reprobis ad æternum ſupplicium.

Neque obeſt, quod in hac ſententia mulier corrupta, & ob hoc damnata, reſurgeret incorrupta, & virgo. —— Nam nihil abſurdi eſt, quod natura integre reparetur etiam in mulieribus illis reprobis, quæ corruptæ fuerint. Quia integritas corporis materialis nihil magnum eſt, ſi deſit integritas mentis, neque illa mulier dicenda erit formaliter, & integre virgo.

V. Ratio autem eſt. Quia Deus in reparanda natura per reſurrectionem non attendit ad merita, vel demerita reſurgentium, ſed ad naturalem ipſam naturæ conſtitutionem: atque ita unuſquiſque reſurget ea facie, & pulchritudine, quam habuit, vel habiturus fuiſſet in ætate juvenili, ſublato omni defectu, vel errore naturæ. Facies tamen eorum licet pulchræ, ac ſine ullo defectu naturali, triſtiſſimæ tamen, ac deformes apparebunt eas conſpicientibus: quia reprobi vi tormentorum acti mærentes, ſqualidi in geſtibus, & motibus erunt, quales ſolent eſſe vehementer dolentium, amare plorantium, ac prorſus deſperatorum in tormentis poſitorum.

§. II.

An omnes in eadem ſtatura reſurgent.

VI. DIco cum S. Th. *q.* 81. *Suppl. art.* 2. Quod *non reſurgent in eadem quantitate,* ſeu ſtatura: *ſed quilibet reſurget in illa quantitate,* & ſtatura, *in qua fuiſſet in termino augmenti, ſi natura non erraſſet, vel defeciſſet: Quod autem ſupereſt, vel deficit in homine, reſecabit, vel ſupplebit divina potentia.* Ideoque ſequitur, Gigantes non reſumpturos corpora immoderatæ magnitudinis, neque nanos immoderatæ parvitatis: ſed ſtaturam viri ſecluſa monſtruoſitate convenientem: quia illi vitio naturæ ſuperabundantis ad tantam magnitudinem pervenerunt: iſti vero ex naturæ defectu quantitatem ſufficientem non attigerunt. Idem dico de Pygmæis (ſi tamen verum eſt, aliquam gentem dari, in qua homines Pygmæi ſint, de quo dubitat S. Auguſtinus, *l.* 16. *de Civit. Dei, c.* 8.) Quamvis enim Pygmæus in ſua gente non ſit monſtruoſus, ut nec claudus inter claudos, gibboſus inter gibboſos, comparate tamen ad genus humanum eſt ſimpliciter monſtruoſus, quia illi ætatem juvenilem aſſecuto, ſi naturæ humanæ conditio ſpectetur, convenit major ſtatura.

VII. Quare autem non omnes in eadem, & æquali ſtatura reſurgent, rationem dat S. Th. *art.* 2. *citat.* Quia in reparanda per reſurrectionem humana natura, non ſolum attendetur perfectio ſpeciei, ſed perfectio individui; eſto autem ſpecies humanæ naturæ habeat determinatam aliquam quantitatem, quam nec excedit, nec ab ea deficit abſque errore: Cum tamen iſta quantitas gradus latitudinis habeat, unumquodque naturæ humanæ individuum ex ſua individuali conditione intra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis aſſequitur, quæ competit naturæ individui, & ad quam perducitur in termino augmenti, ſi tamen ex errore aliquid præfatæ debitæ quantitati non fuerit additum, vel ſubtractum. Hæc autem quantitas cuique individuo debita ſumitur ex proportione caloris, & humidi radicalis, quæ non in omnibus eſt eadem.

Unde S. Aug. l. 22. de Civit. Dei, c. 15. *Reſtat ergo* (inquit) *ut ſuam recipiat quiſque menſuram, quam, vel habuit in juventute, etiamſi ſenex eſt mortuus, vel fuerat habiturus, ſi ante eſt defunctus.* Neque approbat opinionem eorum volentium, omnes ſurrecturos in menſura quantitatis corporis Chriſti, ſubjungit enim: *Et ideo non eſſe dictum* (Epheſ. 4. v. 13.) *in menſuram corporis, vel in menſuram ſtaturæ, ſed* in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Vult ergo S. Aug. unumquemque ſurrecturum in ea quantitate ſtaturæ, quam habuit in ætate juvenili, vel habiturus eſſet, ſi ad eam perveniſſet, ut his qui in ſenectute ſunt, ſuppleatur id quod ſenio defecit, & his qui in pueritia, vel infantia defuit, item divina potentia ſuppleatur. Ita de iſtis loquitur citato lib. de Civit. Dei, c. 14. *Quid ergo de infantibus dicturi ſumus, niſi quia non in ea reſurrecturi ſunt corporis exiguitate, qua mortui, ſed quod eis tardius acceſſurum erat, tempore hoc ſunt illo Dei opere miro atque celerrimo recepturi? In ſententia quippe Domini, ubi ait,* capillus capitis veſtri non peribit, *dictum eſt, non defuturum eſſe, quod fuit, non autem negatum eſt affuturum eſſe quod defuit. Defuit autem infanti mortuo perfecta quantitas ſui corporis: perfecto quippe infanti deeſt utique perfectio magnitudinis corporalis, quæ cum acceſſerit, jam ſtatura longior eſſe non poſſit &c.* Et concludit, in reſurrectione nil defuturum quantitatis quam habuit, vel habiturus fuiſſet, & ad quam in ſemine diſponebatur, ut haberet, ſi ad ætatem juvenilem perveniſſet.

DUBIUM II.

An quiſque reſurget in ſuo ſexu, & an in vita animali?

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. NOnnulli (inquit S. Auguſt. lib. 22. de Civit. Dei cap. 17.) *Propter hoc quod dictum eſt* (Epheſ. 4. v. 13.) Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & conformes imaginis filii Dei, *nec in ſexu femineo reſurrecturas feminas credunt, ſed virili omnes, ajunt, quoniam Deus ſolum virum fecit ex limo, feminam ex viro.*

In hoc errore fuerunt Armeni volentes, omnes reſurrecturos in ſexu virili, nullumque poſt reſurrectionem futurum femineum ſexum, moti, nedum rationibus ex S. Auguſtino allatis: ſed etiam Primo. Quia in reſurrectione ceſſabit imperfectio: unde ſupra diximus, nullam futuram ætatem, aut ſtaturam puerilem: ſexus autem femineus imperfectus eſt. Secundo. Id videtur neceſſarium, ne ſexuum, diverſitas oculis objecta, ſtatum illum pudore dehoneſtet. Tertio. Quia Athanaſius, *in l. de Virginit.* In regno, inquit cælorum non eſt mas, & femina, ſed omnes feminæ quæcumque placuerunt Deo, virorum ordinem accipiunt. His tamen non obſtantibus.

II. Dico. Non omnes in ſexu virili ſurrecturos, ſed unumquemque in ſuo ſexu. Et hoc ad fidem pertinet. Ita S. Auguſtinus citatus: *Sed mihi* (inquit) *melius ſapere videntur, qui utrumque ſexum reſurrecturum eſſe non dubitant.* Cui ſubſcribit S. Thomas hac *q.* 81. *art.* 3. his verbis: *Sicut conſiderata natura individui debetur diverſa quantitas diverſis hominibus: ita conſiderata natura individui debetur diverſus ſexus diver-*

Oo *ſis*